

Társadalomtudományi Kar
Szociológia és Társadalompolitikai Intézet
Korrupciókutató-központ

A SZÉLERŐMŰVEK ENGEDÉLYEZTETÉSÉNEK MAGYAR LABIRINTUSA

Esettanulmány

Budapest, 2010. május

A kutatásra az Energia Klub Környezetvédelmi Egyesület megbízásából az „Energia Kontroll Projekt” keretében került sor. A projekt az Open Society Institute Budapest és a CEE Trust for Civil Society anyagi támogatásával jött létre.

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

A kutatócsoport tagjai:

Bakonyi Eszter
Hajdu Miklós
Mohay Linda

PhD hallgató, BCE
egyetemi hallgató, ELTE
PhD hallgató, BCE

Kutatásvezető:

Tóth István János, Ph.D., egyetemi magántanár, BCE
tudományos főmunkatárs MTA KTI

A tanulmányt írták:

Bakonyi Eszter
Hajdú Mikós
Mohay Linda
Tóth István János

A kézirat lezárva: 2010. május 28

TARTALOM

TARTALOM	3
BEVEZETÉS	4
1. AZ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS	5
1.1 A SZÜKSÉGES ENGEDÉLYEK	5
1.2 AZ ENGEDÉLYEKSEL FOGLALKOZÓ SZERVEZETI RENDSZEREK BEMUTATÁSA	5
1.2.1 Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség.....	5
1.2.2 Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal	6
1.2.3 Az engedélyekkel foglalkozó szervezetek internetes megjelenése	6
1.3 A KÖRNYEZETVÉDELMI ENGEDÉLY	7
1.3.1 Az engedély kérelmezése.....	7
1.3.2 Az eljárás kezdete	7
1.3.3 Az engedélyeztetés folyamata	8
1.3.4 Az engedélyezés lezárulása.....	9
1.4 AZ ÉPÍTÉSI ENGEDÉLY	9
1.4.1 Az engedély kérelmezése.....	9
1.4.2 Az eljárás megkezdése	9
1.4.3 Az engedélyeztetés folyamata	10
1.4.4 Az engedélyezés lezárulása.....	11
1.5 HASZNÁLATBAVÉTELI ENGEDÉLY	11
1.6 A VEZETÉK ENGEDÉLYEZTETÉSE.....	11
1.7 AZ INTERJÚK SORÁN EMLÍTETT PROBLÉMÁK, NEHÉZSÉGEK	12
2. A PIACI SZEREPLŐK PERCEPCIÓJA	14
2.1 A CÉGEK JELLEMZÉSE	14
2.1.1 A vállalkozók felkeresése	14
2.1.2 A különböző szeles vállalkozások pozitív és negatív vonásai	15
2.2 AZ ENGEDÉLYEZTETÉSI FOLYAMAT.....	16
2.2.1 A szélenergia-termelés fázisai	16
2.2.2 Az engedélyeztetési folyamat működése.....	16
2.2.3 A pályázatok értékelése.....	17
2.2.4 Az intézményrendszer értékelése.....	18
2.3 A KORRUPCIÓ ÉRZÉKELÉSE	21
2.3.1 A korrupció típusai	21
2.3.2 A korrupció percepciója az iparágban	21
2.3.3 A korrupció percepciójának időbeli változása	22
2.3.4 A hiánypótlás folyamata	23
2.3.5 A személyes kapcsolatok és a formalizáltság szerepe.....	23
2.3.6 A személyes kapcsolatok és a formalizáltság összefüggése a korrupcióval.....	24
MELLÉKLETEK	26
M1. A SZÉLERŐMŰ ENGEDÉLYEZTETÉSI ELJÁRÁSBAN LEGINKÁBB ÉRINTETT HATÓSÁGOK HONLAPJAINAK INFORMÁCIÓ TARTALMÁRÓL.....	26
M2. A MÁSODIK KVÓTAKIOSZTÁS FELTÉTELEI ÉS ELJÁRÁSA	27
M2.1 A Pályázat	27
M2.2 A leadott pályázatok megoszlása.....	31
M3. MINŐSÍTÉSI DOKUMENTÁCIÓ ENGEDÉLYKÖTELES SZÉLERŐMŰ ESETÉN	32

BEVEZETÉS

Az alábbi esettanulmányban a szélerőművek telepítésének magyarországi szabályozását elemezzük piaci szereplők és az engedélyezési hatóságok munkatársai körében végzett interjúk, valamint az engedélyezési eljárás alapját adó szabályozási környezet (törvények, rendeletek, eljárási szabályok) elemzése alapján.

A munka több szálon kapcsolódik az Energia Kontroll Projektben történt többi kutatáshoz, és ezek közül is a BCE Korrupciókutató-központ által elvégzett „Kormányzati kudarcok, járadékvadászat és korrupciós kockázatok a magyar villamosenergia-szektorban” című tanulmányban leírtakhoz.

Egy ország versenyképességét nagymértékben befolyásolja az, hogy a vállalkozók egy adott piacra való belépésének (entry), illetve az adott piacról való kilépésének (exit) milyen tranzakciós költségei vannak. Ezeket a költségeket tekinthetjük a piacra való belépés, illetve a piacról való kilépés tranzakciós költségeinek. Minél kisebbek ezek a tranzakciós költségek, minél egyszerűbb és gyorsabb egy vállalat számára a piacon való mozgás, annál versenyképesebbnek tekinthető az adott ország piacot szabályozó rendszere, illetve az adott ország gazdasága. E költségeket leginkább az intézményi és szabályozási feltételek alakítják: szükség van-e, és ha igen milyen mélységben és mértékben, engedélyezési eljárások indítására egy piacra lépni kívánó vállalatnak, illetve az ezt meghatározó szabályok mennyire áttekinthetők, mennyire egységesek és milyen gyakran változnak? Ezek a kérdések kardinálisak lehetnek abban a tekintetben, hogy mennyire vonzó egy ország gazdasága a piaci befektetők számára, és végső soron meghatározza azt, hogy az adott ország milyen potenciális gazdasági növekedést érhet el hosszú távon.

Az alábbi tanulmányban egy piacra – a szélerőművek piacára – vonatkozóan és csak a piacra való belépések esetében tekintjük át a magyar szabályozás útvesztőit. Elsősorban a szélerőművek telepítésére vonatkozó engedélyezési procedúrát tekintjük át, mivel – bár előzetesen terveztük, de – a második kvótakiosztásra vonatkozó procedura a tanulmány írásáig nem zárult le, jóllehet a hivatalos szándékok szerint már be kellett volna fejeződnie. Ezzel együtt néhány ponton kitérünk e második kvótakiosztás vállalkozói percepciójára is.

A dolgozatban kimutatjuk, hogy a vállalkozók számára több ponton is áttekinthetetlen a hazai szélerőművek telepítésének szabályozása – valóságos labirintust kell a befektetni szándékozónak végigjárni, ha erre a piac lépnek. E labirintusban nem az előre kialakított és átlátható előírások és ügymenet, hanem a személyes kapcsolatok, a belső információk, a korrumpálásra való hajlandóság, az áttekinthetetlen szabályokkal való megbékélés szükséges. Aki ezen az ajtón belép, jó, ha végtelen türelemmel rendelkezik, és egyetért azokkal, akik szerint „Magyarországon a dolgok már csak így mennek...”

A dolgozat első részében a szabályozási környezetet és az engedélyezés lépéseit tekintjük át a rendelkezésre álló dokumentumok és az engedélyező hatóságok munkatársai körében végzett interjúk tapasztalatai alapján, a második részben pedig az engedélyezési folyamatnak a piaci szereplők szerinti percepciójáról lesz szó. A dolgozat mellékletében az engedélyező hatóságok honlapjainak információ tartalmát foglaljuk össze, illetve a második kvótakiosztás követelményeiről és a dolgozat lezárásáig nyilvánosságra került eredményiről lesz szó.

1. AZ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS

1.1 A szükséges engedélyek

A szélerőművek, szélerőmű parkok létesítéséhez és működtetéséhez összesen öt engedély megszerzése szükséges abban az esetben, ha a beruházó értékesíteni szeretné a megtermelt energiát és a tervezett beruházás teljesítménye meghaladja a 600 kW-t, védett természeti területen 200 kW teljesítményt – ennél kisebb erőmű építése azonban nem jövedelmező, így nem is jellemző. Ezek közül három engedély vonatkozik magára az erőműre, erőmű parkra. Két engedélyt pedig az erőmű és a közcélú vezeték között húzódó termelői vezeték kiépítéséhez kell kérni.

A szélerőművek esetében szükség van környezetvédelmi, építési, és 50MW beépített kapacitás alatt a Magyar Energia Hivatal kiserőművi összevont engedélyére, amelyeket az itt leírt sorrendben kell megszerezni különböző hatóságoktól. A környezetvédelmi engedély kibocsátása első fokon a regionális Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek hatáskörébe tartozik, másodfokon pedig az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőségébe. Az ezt követően megszerzendő építési engedély kiadása a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH) területileg illetékes Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóságának feladata első fokon, másodfokon pedig az MKEH központi szervehez tartozik. A Magyar Energia Hivatal engedélyének kiadásához szükség van a pályázat útján elnyerhető kapacitás-létesítési jogosultságra. A termelői vezeték kialakításához környezetvédelmi és vezetékjogi engedélyek kellene. A környezetvédelmi engedélyezés, mint ahogy az erőművek esetében is, a regionális Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek hatáskörébe tartozik. A vezetékjog adása pedig az MKEH területi szerveinek feladata.

1.2 Az engedélyekkel foglalkozó szervezeti rendszerek bemutatása

1.2.1 Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

A vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségeken készült interjúk szerint e hatóságok 1990 óta működnek. Hozzájuk tartoznak az önkormányzaton kívüli elsőfokú környezetvédelmi vizsgálatok – a másodfokú hatóság a Főfelügyelőség. Ez 2006 óta egyablakos ügyintézés keretei között zajlik, ami fontos, mert sok szakterület szerint folytatnak vizsgálatot. 2009 októberétől pedig államtitkári rendelet alapján kettévált az engedélyezési és a felügyeleti iroda a korábbi egyetlen hatósági osztályból, ami csak jogászokból állt. Az új modell szerint a jogászok már a többiekkel együtt dolgoznak.

A szélerőművek engedélykérelmeit levegő-, zaj-, víz- és természetvédelmi valamint hulladékgazdálkodási szempontból is meg kell vizsgálni, tehát azok a hivatal összes szakterületét érintik. Ennek következtében ezeknek legalább egy-egy képviselője foglalkozik az eljárásokkal, de azok valójában 10-11 embert is szoktak érinteni, akiknek beosztása és végzettsége is változó. Egy kolléga pedig külön gondoskodik arról, hogy minden érintetthez eljusson a kérelem a hivatalon belül. Ő általában azon szakterületről érkezik, amelyik a leginkább érintett az adott ügyben. A dolgozók jellemzően leterheltek, de nem a szélerőművek, hanem más engedélyeztetés, engedélymegújítás, módosítások miatt.

1.2.2 Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal

A Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal egyik területi Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóságánál készült interjú szerint a felügyelet 100 éves múltra tekint vissza, de csak körülbelül négy éve működik a jelenlegi formájában. Tevékenységük két ágra bontható. A műszaki biztonsági részleg az ipar területén működik, sajátos építményekkel foglalkozik. A szélerőművek és a közcélú termelői vezetékek is ide tartoznak a Vet. szabályozása alapján. A mérésügyi részleg pedig a kereskedelemmel kapcsolatos, többek között mérlegek, mérőeszközök hitelesítése a feladata.

A megkérdezett hatóságnál egy villamosmérnök végzettségű tanácsos foglalkozik a szélerőmű-engedélyeztetéssel. Rajta kívül még az egyik kirendeltségen van egy munkatárs, aki érintett lehet az eljárásban. Az összes sajátos építmény e tanácsoshoz tartozik, valamint a vezetékekkel, kis erőművekkel, bioetanollal kapcsolatos építményekkel és az üzemanyag-állomások gőz visszavezető berendezéseivel is ő foglalkozik, továbbá néha szakhatósági állásfoglalást is ad. A tanácsos 2004 óta dolgozik a hatóságnál, akkor volt náluk az első szélerőmű-engedélyeztetés, ebben ő is részt vett, aztán „valahogy rajta ragadtak” ezek az ügyek, melyek lefolytatásának menetét az igazgatótól „nézte el”. Problémaként merül fel, hogy a különböző osztályok között nincs igazán kapcsolat a hivatalon belül valamint az is, hogy a tanácsos nagyon leterheltnak tartja magát, mivel rengeteg kérelem érkezik közcélú vezetékek engedélyezésére, amelyekkel sok gond van – erőműveket viszont ritkán akarnak engedélyeztetni.

1.2.3 Az engedélyekkel foglalkozó szervezetek internetes megjelenése

A regionális Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek többnyire könnyen használható honlapjain egyszerűen megtalálhatóak azok pontos elérhetőségei. Azonban az engedélyeztetés eljárásáról már jóval kevesebb információ lelhető fel. Négy olyan regionális hatóság van, amelyek honlapjain semmilyen engedélyeztetéssel kapcsolatos információ sem található, ezek a tiszántúli, az alsó-tisza-vidéki, a közép-duna-völgyi és a közép-dunántúli felügyelőségek. Előfordul, hogy bár az engedélyeztetésről nincsenek általános információk, néhány egyedi eset dokumentumai vagy akár maga az engedély hozzáférhető a honlapon – például a nyugat-dunántúli, az észak-magyarországi és a közép-tisza-vidéki felügyelőség esetében. A harmadik tipikus eset, hogy bár konkrétan a szélerőműveket illető eljárásokról nincs információ, a környezetvédelmi engedélyeztetésről elérhető néhány általános tudnivaló, de leginkább csak az idevágó 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet. E tekintetben a legrészletesebb útmutatást a Dél-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség weblapja nyújtja. A Főfelügyelőség honlapján az engedélyeztetés eljárásáról nem volt információ, de hosszabb böngészés után fellelhető egy 2006-ban készült prezentáció, amely a szélerőművek telepítésével foglalkozik, illetve itt megtalálható a hatástanulmányok készítésében illetékes szakemberek névjegyzéke, amelyre a közép-tisza-vidéki felügyelőség honlapján is található egy hivatkozás.

Az MKEH regionális szerveinek nincs önálló honlapjuk. Az MKEH felhasználóbarát, visszafogott, de kellemes megjelenésű portálján azonban megtalálhatjuk a hozzájuk tartozó részletes, pontos elérhetőségeket. A központi weblapon megtalálható néhány alapvető információ a „villamos művek” engedélyeztetésének menetéről. Ezek többnyire a vonatkozó rendeletről származnak, tulajdonképpen összefoglalják azt, új információt nem tartalmaznak. Az oldalon szerepel egy „Útmutatók” rovat, azonban itt csak egy kevésbé hasznosnak tűnő dokumentum található, néhány gyakorlati tanáccsal a vezetékek engedélyeztetéséhez. Kifejezetten a szélerőművekre vonatkozó tudnivalók nincsenek – eltekintve az archívumban található, a régebbi engedélyezésekről szóló hirdetményektől. Az eljárási díjait illetően csak az azok megszabásának körülményeit szabályozó rendeletre történik utalás.

Összességében megállapítható, hogy a hatóságok elérhetőségeit precíz, pontos módon közlik a honlapok. Azonban az eljárást illető konkrét információkból már jóval kevesebb áll rendelkezésre a portálokon, jellemzően csak a jogszabály részletei olvashatóak. Általános hiányosság, hogy semmilyen fórum vagy online interaktív kommunikációs lehetőség nem segíti a tájékozódást a portálokon.

1.3 A környezetvédelmi engedély

1.3.1 Az engedély kérelmezése

Az egységes környezethasználati engedély igényléséhez szükséges kérelem tartalmi követelményeit a 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet tartalmazza. A környezetvédelmi hatóságoknál megkérdezett interjúalanyok véleménye megoszlott az engedélyek kérelmezésének menetét illetően. Az egyik felügyelőnségen az ügyfelek hanyagul, hibásan beküldött kérelmeit említették nehézségként, csupán 10%-ra becsülték a hiánypótlás nélkül elfogadott beadványok arányát. A másik zöldhatóságnál a kérelmek minőségének javuló tendenciájáról beszéltek. Elmondásuk szerint korábban, amikor tapasztalat híján még nem tudták az ügyfelek, hogy mit vár el a hatóság, több hiba volt a beadott anyagokban, azonban mostanra már ez nem jellemző, a hiánypótlás sem gyakori. Emellett itt is megjegyezte az interjúalany, hogy vannak igénytelenebb beadványok, és előfordul, hogy az ügyfelek esetleg nem vesznek figyelembe valami olyat, amit külön védeni kell, de szerinte ez lehet véletlen hiba is.

1.3.2 Az eljárás kezdete

A kérelem beérkezésétől kezdve az eljárás a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) szerint alakul. Az első döntő lépés a nemzeti parkkal való egyeztetés arról, hogy a tervezett szélerőmű érint-e madárvonulási útvonalakat. Amennyiben érint, az eljárás automatikusan megszűnik, hiszen ebben az esetben a felügyelőnség biztosan nem engedélyezheti a beruházást. Ha nem érint illet, akkor formai ellenőrzés kezdődik, amelyre a vonatkozó jogszabály szerint öt munkanapja van a hatóságnak. Ennek során megállapításra kerülnek az esetleges jogi és szakmai hiányosságok, valamint ellenőrzik a szolgáltatási díj – jogszabály alapján 250.000 forint – befizetését. Ha bármilyen hibát észlel a hatóság a kérelemben, akkor azt visszaküldi az ügyfélnek javításra, hiánypótlásra, illetve ha nem kerül befizetésre a szolgáltatási díj, akkor sem halad tovább az eljárás – ez az egyik interjúalany szerint gyakori probléma szokott lenni. A hatóság az ügyféllel tértivevényes levelek útján kell, hogy közölje a problémákat, de az interjúk szerint jellemző az informális, internetes kapcsolattartás is. A tértivevény 2009 októbere óta különleges jelentőséggel bír, ugyanis ha a hatóság nem végez határidőn belül az eljárás egyes szakaszaival, akkor vissza kell térítenie az ügyfélnek az eljárás díját, a tértivevényes levél átvételétől kezdve pedig leáll a határidő számítása. Ha a kérelmet a hatóság rendben találja, akkor az ügymenet nyilvános volta miatt az kifüggesztésre kerül a felügyelet hirdetőtábláján és honlapján illetve az érintett önkormányzat hirdetőtábláján és a magyarorszag.hu-n 21 napig. A 21 nap számítása akkortól kezdődik, amikor a jegyző kirakja az önkormányzat épületében a hirdetőtáblát, és erről levélben tájékoztatja a hatóságot. Ha érkezik észrevétel, azt érdemi vizsgálat követi. Társadalmi szervezetek is bejelentkezhetnek, ha az alapszabályuk valamilyen formában a térséghez köti őket. Minden dokumentum megtekinthető ekkor, de az erőművek esetében ritkán élnek ezzel a lehetőséggel, inkább a légszennyezés ügyeinél jellemző ez. A 21 nap letelte után szól a jegyző az észrevételekről, ha vannak – ez az egyik interjúalany szerint nem jellemző, az esetek 5-10%-ában szokott előfordulni.

1.3.3 Az engedélyeztetés folyamata

A környezetvédelmi engedélyeztetést a felügyelőség az előzetes környezetvédelmi vizsgálattal kezdi. Ennek dokumentációjának tartalmi követelményeit a 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet 4. számú melléklete tartalmazza. A vonatkozó jogszabályok 33 munkanapban jelölik meg az eljárás lebonyolításának határidejét. Azonban abban az esetben, ha 50 főnél nagyobb az érintett település lakossága, kötelező közmeghallgatás szükséges, ami miatt a határidő 45 munkanapra emelkedik. Az interjúk során három hónapra becsülték a vizsgálat reális időtartamát. A közmeghallgatás körülményei a Ket. 63. §-ában kerülnek szabályozásra. Az előzetes környezetvédelmi vizsgálat során dől el, hogy az adott beruházás környezeti hatásvizsgálati vagy egységes környezethasználati engedélyezési, vagy más hatósági eljárás hatálya alá tartozik-e.

Az interjúalanyok szerint a környezeti hatásvizsgálatok reális hossza három hónap szokott lenni, amennyiben nincs hiánypótlás, ugyanis ha erre sor kerül, annak teljesítéséig áll az ügymenet és a határidő. A hiánypótláson felül szükség lehet ügyfél megnyilatkoztatására bizonyítási eljárás formájában is, a tények tisztázásának érdekében. Az esetleges hiánypótlás és/vagy megnyilatkoztatás lebonyolítása után újabb, a már ismertetett 21 napos hirdetményezési eljárás következik.

Az esetleges hiánypótlások, megnyilatkoztatások lezajlása után teljes dokumentáció meglétét az ügyintéző ellenőrzi, erre hét munkanapja van. Ezt követően kezdődik a szakhatóságok bevonása a 347./2006. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján. Általában a Kulturális és Örökségvédelmi hivatal, az ÁNTSZ, és a bányászati hatóság szokott részt venni az eljárásban, de a telepítés helyétől függően olyan további szakhatóságok bekapcsolódására is szükség lehet, mint például az erdészet, a földhivatal, a talajvédelmi hatóság vagy helyi védettség esetében a jegyző az interjúalanyok szerint. A szakhatóságok mindegyik külön díj ellenében dolgozik, továbbá mindegyiknek külön el kell küldeni az eljáráshoz tartozó dokumentumokat is. Az eljárás folyamatát hivatalosan nem kell, de az egyszerűbb ügymenet érdekében célszerű dokumentálni. Gyakran sérelmezték a kérelmezők, hogy a dokumentumokat sok példányban kéri be a felügyelőség. Ezt az eljárás gyorsítása érdekében teszik, hogy mielőbb kiküldhessék a szakhatóságoknak őket.

A szakhatóságokat a felügyelőség keresi fel, hivatalos, tértivevényes levélben. Ezen kívül volt már arra is példa, hogy e-mailen kommunikáltak, amikor hiányzott valamilyen adat. Emellett a cégek is felkereshetik a szakhatóságokat, sőt, az interjúalanyok ezt kifejezetten ajánlották az ügymenet megkönnyítése és a tájékozódás érdekében. Elhangzott, hogy főként az önkormányzatokat érdemes megkeresni, nehogy nem várt lakossági ellenállásba ütközzenek, habár ez a szélerőműveknél ez nem jellemző, illetve a természetvédelmi szerveket. A kapcsolatfelvétel gyorsíthatja is az ügymenetet, mivel a szakhatóságok megkeresése a felügyelőség részéről a kérvényező megnevezésével történik, így a szakhatóságok és az önkormányzatok könnyebben beazonosíthatják a kérvényezőt, ha az már korábban megkereste őket. Az interjúk során egyes szakhatóságok munkáját a megkérdezettek „kritikán aluli”-nak minősítették, megkeresésüket értelmetlennek találták.

A szakhatósági állásfoglalás beérkezését követően tárgyalást tarthat a felügyelőség, ami korábban kötelező volt, de most már csak opcionális. Ennek során ismertetik az ügyféllel az álláspontokat. Jellemzően nem szokták megtartani, mivel a szélerőművek kapcsán nem volt korábban különösebb részvétel.

Előfordulhat, hogy szükségessé válik további szakértők bevonása. Ilyenkor „felkent” szakértőket keresnek a felügyelőségen, „saját berkekben” próbálják megoldani az ügyet. A szakembereket névjegyzék alapján jelölik ki.

1.3.4 Az engedélyezés lezárulása

A következő lépésben a felügyelőség megállapítja, hogy várhatóak-e jogszabályokba ütköző környezeti hatások. Ha a vizsgálat közben felmerült bármilyen kizáró ok, akkor a kérelem elutasításra kerül. Ha ilyen nem történt, és nem várhatóak környezeti hatások sem, akkor a határozatban előírásra kerülhetnek még további vizsgálatok, engedélyek, és javaslatot is tehet a felügyelőség a kivitelezést illetően, de az engedélyeztetés lezárul. Az ügyfél a határozat jogerőre emelkedését követő két éven belül kérheti a környezetvédelmi vagy egységes környezethasználati engedélyt. A felügyelőség ezt a határidőt kérelemre legfeljebb egy évvel meghosszabbíthatja, ha a határozat meghozatalakor alapul vett tényállásban nem történt lényeges változás

Ha a felügyelőség szerint az építkezés hatással lesz a környezetre, akkor környezeti hatásvizsgálatot rendel el. Erre azonban abban az esetben mindenképpen szükség van, ha a tervezett erőmű teljesítménye 10 megawatt feletti lesz, bármit is dönt a környezeti hatásokról a hatóság. Ezen esetben a két éven belül be kell nyújtani az előírt hatástanulmányt, amelyet csak a névjegyzékbe vett szakértők készíthetnek el.

A határozatot szintén „ki kell hirdetményezni” 15 napig, ami után még 10 napig lehet fellebbezni, ezt követően pedig jogerőre lép. Ha fellebbezés történik, a felügyelőség módosíthatja a határozatot saját hatáskörén belül. Ha pedig nem ért egyet a fellebbezéssel, akkor 5 munkanapon belül fel kell küldenie a Főfelügyelőségnek, akik megkeresik a másodlagos szakhatóságokat és azok állásfoglalásai alapján döntenek.

1.4 Az építési engedély

1.4.1 Az engedély kérelmezése

Az építési engedély kérelmezése a 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján történik. Az MKEH hatóságánál készült interjú szerint a kérelemmel bekért adatok többnyire szükségtelenek, viszont az eljárás szempontjából fontos tényeket nem kell a kérelmezés során közölni. A kérelmezés előfeltétele a környezetvédelmi engedély (határozat) megléte. Ha esetleg ennek hiányában mégis elkezdődött volna a procedúra, akkor az a környezeti vizsgálati eljárás lezárásáig felfüggesztésre kerül.

A hatóságnál készített interjú során kiderült, hogy tipikusak a hibák a kérelmekben s pontatlan a jogszabályozás és az eljárás bonyolultsága miatt. Továbbá az ingatlanulajdonosoknak, a közműveknek és a közútkezelőnek (ha a beruházás 50 méternél közelebb van a közúthoz) is nyilatkozniuk kell, ezekkel is szokott probléma lenni. Példaként hozott az interjúalany egy olyan esetet, amikor a közútkezelő, mint szomszéd érintett volt, de a közút miatt akadékoskodott, pedig ebből fakadóan nem is lehetett volna abban az esetben gond. A megkérdezett szerint a szélerőmű engedélyeztetése jogilag olyan bonyolult, mint egy 50 megawatt teljesítmény feletti erőműé.

1.4.2 Az eljárás megkezdése

Amikor bejön a kérelem, először iktatásra kerül, majd az engedélyeztetési díj megfizettetése következik számla kiküldésével. A Ket. szerint csak akkor indulhat meg az eljárás, ha megérkezett a hatósághoz ez a pénz. Az interjúalany elmondása szerint az ügymenet gyorsítása érdekében ezt mégsem várják meg, azonnal megkezdik a procedúrát, még ha így törvénytelen is. Az eljárási díjat főigazgatói utasítás alapján vetik ki, mivel a jogszabályok évek óta módosítás alatt állnak, és nem tartalmaznak útmutatást az erőművek esetére. Ez erőművenként 48.000 forint, amihez társulnak még a szakhatósági eljárások költségei is – az interjúalany szerint „elég sok pénz”.

1.4.3 Az engedélyeztetés folyamata

Az eljárás megkezdéséről 5 munkanap alatt kell kiértesíteni az érintetteket, 15 munkanap áll rendelkezésre a hiánypótlás lebonyolítására, a szakhatóságoknak pedig 10 munkanapjuk van nyilatkozni a Ket. szerint. A Vet. szerint ezek lebonyolítása után az MKEH-nak 45 munkanapja van az eljárás lebonyolítására, aminek számítása hiánypótlás vagy felfüggesztés esetén szünetel.

Az interjúalany szerint az engedélyeztetés időtartamával sok probléma adódik. A szakhatóságok számára megszabott határidő nagyon kevés, nem elég. Továbbá az interjún elhangzottak szerint a jogszabályok „szórakoznak azzal, hogy munkanap vagy naptári nap” – bár az utolsó Ket.-módosítás már munkanapokat határoz meg napok helyett –, és sok jogi körülmény gyakran változik. Ezek következtében elő szokott fordulni, hogy visszatütemoznak a hatóságnál annak céljából, hogy papíron tarthassák a határidőket. Mindezek ellenére, ha beérkezik minden, amire szükség van, megtörténik a díjak befizetése és az esetleges hiánypótlás valamint a szakhatósági állásfoglalások is megvannak az engedélyhez, akkor igyekeznek minél előbb lezárni a procedúrát, és a hivatal pár nap alatt határozatot hoz, nem várja ki a rá vonatkozó határidőt. Az interjúalany hangsúlyozta, hogy ő és a hivatal nagyon igyekszik a lehető leggyorsabban lebonyolítani az ügyeket, hiszen ez a saját érdekük is, nem csak az ügyféké.

Az MKEH-nak lehetősége van hiánypótlások kérésére is. A kommunikáció hivatalosan térítvevényes postai úton történik, de lehetséges más, közvetlenebb módon is a kapcsolattartás. Ha van telefonos elérhetőség az építetőnél, akkor igyekeznek a gyors lebonyolítás érdekében azt használni, és akár személyes megbeszéléseket is tartanak az interjúalany szerint.

Az érintett ügyfelek és szakhatóságok megkeresése a hivatal feladata, valamint szakhatóságok eljárási díját is az MKEH szedi be a Ket. szerint. A bevonandó szakhatóságokat a jogszabályok alapján választják ki, de különböző, a helyszíni különbségekből adódó feltételek szerint is szoktak dönteni. A Kulturális és Örökségvédelmi Hivatalt kötelező volta miatt mindig be szokták vonni, illetve az interjúalany szerint nem is tudni pontosan, hogy hol lennének illetékesek. A Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség és a Nemzeti Közlekedési Hatóság, a tűzvédelmi szakhatóság, az állami főépítész, a Honvéd Vezérkar, a települési önkormányzat jegyzője és a Magyar Energia Hivatal is kötelezően bevonásra kerül. A kötelezően bevonandó szakhatóságok listáján szerepel a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal és az illetékes bányakapitányság is, azonban az interjún elhangzottak szerint ezek állásfoglalását csak mezőgazdasági terület illetve bányatelek érintettsége esetén kell kikérni. Ha helyi természetvédelmi területet érint a beruházás, akkor a jegyző ismét belép az engedélyeztetésbe szakhatóságként, ami az interjúalany szerint hiba, mert szerinte a helyi építési szabályzattal kellene inkább összevetni a kérelmet. Tehát majdnem ugyanazokat a szakhatóságokat kell megkeresni (egy beruházás esetében akár háromszor is), mint a környezetvédelmi engedélynél, illetve a környezetvédelmi engedély megszerzése után a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséget újra fel kell keresni – ez a megkérdezett szerint „hülyeség”. A hatóságok nyilatkozhatnak ellentmondásosan is. Ebben az esetben az MKEH szokott szorgalmazni egy egyeztetést, amely során meg szoktak oldódni a problémák. Továbbá az interjúalany megemlítette, hogy a szakhatóságok között a „talajvédelem” szokott néha akadékoskodni, valamint ha kicsi az erőmű teljesítménye, akkor a környezetvédelem is szakhatóságként kapcsolódik be az eljárásba, és itt is szokott néha gond lenni. Ennek kapcsán megjegyezte: ha kell egységes környezethasználati engedély, akkor az „egy millió és egy év”.

A szakhatóságok közül van olyan, amelyikkel a hivatal rendszeres telefonkapcsolatban áll. Annak ellenére, hogy a szakhatóságok megkeresése és a velük való kapcsolattartás hivatalosan az MKEH feladata, az interjúalany javasolni szokta az építetőnek a szakhatóságok felkeresését, hiszen így „rugalmasabban” zajlik a munka. Az interjúalany kiemelte, hogy kiegészítő munkákat nem szoktak előírni, mivel a lehető legkevesebbszer akarnak beleszólni az eljárásba.

1.4.4 Az engedélyezés lezárulása

A határozatot megkapják az építetők, a szakhatóságok, a közművek (pl. E.ON), a tervezők és az érintett ingatlan tulajdonosok (szomszédok). Ez 10 munkanap után emelkedik jogerőre, addig lehet fellebbezni. Amikor az építető megkapja a jogerős építési engedélyt, a Vet. és a határozat szerint a szélerőmű építésének megkezdéséhez a Magyar Energia Hivatal engedélyét kell megszereznie, ez az, amit pályáztatnak. Az interjúalany szerint „sok”, kb. 15 erőműre van már építési engedély a körzetében, de az MEH engedélyének hiánya miatt ezek még nem épülhetnek fel.

1.5 Használatbavételi engedély

A használatbavételi engedély kérelmezése szintén 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján történik. A beruházás elkészülése és műszaki átadása után kerül erre sor. Ekkorra már minden dokumentumnak meg kell lennie, mint például az érintésvédelmi papíroknak, a felelős kivitelezői nyilatkozatnak a szakszerű építéséről és a megfelelő anyagok használatáról. Az interjúalany szerint az építetők „nem szoktak idáig eljutni”.

Esetenként ki szokott derülni, hogy a szakhatóságok állásfoglalásaiból valamit nem vettek figyelembe az építéskor, ekkor még az ilyesmit lehet pótolni. Továbbá az engedélyek módosítását is lehet kérelmezni. Ilyen azonban ritkán történik, mivel ennek eljárása szinte egy új engedély kiadásával egyezik meg.

A használatbavételi engedélyeztetés jogszabályi háttere nagyon szűk az interjúalany elmondása szerint, és a Ket. sokszor ellentétes a Vet.-tel – ezeket összhangba kellene hozni. Az interjún elhangzottak szerint egységes díjrendelet sincs, az eljárás költsége főigazgatói utasítás alapján megawattónként kb. 87.000 forint, pedig az MKEH egyes államigazgatási eljárásainak és igazgatási jellegű szolgáltatásainak díjait a 129/2005. (XII.29.) GKM rendelet határozza meg. Továbbá az MKEH területi hatóságai által és a Ket.-ben meghatározott biztonsági övezet sem egyezik minden esetben.

1.6 A vezeték engedélyeztetése

A termelői vezeték – ami a szélerőművek esetében leginkább légvezeték szokott lenni – kialakításához szükséges engedélyek megszerzése az erőmű felépítésének engedélyezésének előfeltételét képezi. A 20/2001. (II. 14.) Korm. rendelet 1. számú melléklete szerint a villamos légvezetéseket 220 kW-os feszültségtől és 15 km-es hosszúságtól kötelező környezetvédelmi hatásvizsgálat alá vonni, míg egyéb esetben elégséges lehet az előzetes környezetvédelmi vizsgálat. E procedúrák menete a gyakorlatban megegyezik az erőművek esetében ismertetett ügymenettel. Elméletileg viszont adott az előzetes vizsgálatot felváltó előzetes konzultáció lehetősége abban az esetben, ha biztosan el kell végezni a hatásvizsgálatot. Ezt az ügyfél kérheti, de az egyik interjúalany szerint még sose volt rá példa, ugyanis a konzultáció végeredménye egy általános vélemény és nem határozat, így a fellebbezés lehetősége sem áll fenn. Továbbá a Ket. sem vonatkozik rá, azonban a szakhatóságokat be kell vonni az eljárásba és hirdetményezni is kell.

A környezetvédelmi engedély megszerzését követően lehet kérelmezni a vezetékjogot. Ennek megszerzésével a termelői vezetéket közcélúként fogják kezelni – bár gyakorlatilag nem válik azzá –, így az érintett ingatlanok tulajdonosaival nem kell már megállapodásokat kötnie a beruházónak.

Ebben az eljárásban a szakhatóságok már nem kerülnek bevonásra, ugyanis az ügy dokumentációja ekkorra már mindenre kitér, ha az eddigi eljárások helyesen zajlottak le. A vezetékjog megszerzésének költségei az interjúban elhangzottak szerint egy átlagos, 500 méteres kábel esetében 10-15.000 forint körül alakulnak, de ha a hivatal kapacitása megengedi, akkor lehetőség van soron kívüli eljárás kérelmezésére (ennek esetében 45 munkanapról 10 munkanapra csökken a határidő), ekkor az árak mintegy 30%-kal emelkednek. A vezetékét a Vet. alapján be kell jegyeztetni az érintett ingatlanok nyilvántartásaiba, ezt az MKEH intézi.

1.7 Az interjúk során említett problémák, nehézségek

Az egyik interjú során a szélerőművek engedélyezési folyamatainak helytelen sorrendje került kiemelésre fő problémaként. Az interjúalany meglátása szerint először a Magyar Energia Hivatal engedélyét kellene megszerezniük a beruházóknak, és ezután lenne célszerű a többi eljárást lefolytatni. Ezt a javaslatot már az első eseteknél is jelezte a hatóság, azonban ennek nem lett semmilyen eredménye. Az interjúalany a „róka fogta csuka” szöveggel jellemezte a helyzetet.

Egy másik hatóságnál az interjúalany a beszélgetést azzal kezdte, hogy kifejezte merev elzárkózását magától a pályázati rendszertől. Később, az interjú során is többször utalt annak problémás voltára. Továbbá beszélt a kötelező átvételi tarifa magas szintjéről, a szélerőművek működtetésének nagy költségeiről is.

Többször elhangzottak a cégek figyelmetlen, hanyag hozzáállására vonatkozó felvetések. Ezek szerint a pályázók gyenge minőségben adják be a kérelmeket, és nem fordítanak elég figyelmet az ügymenetre, „tesznek a dolgokra”. Továbbá kevés hajlandóságot mutatnak az együttműködésre, így a hibák korrigálása is nehezen működik.

Az egyik környezetvédelmi felügyelősen elhangzott, hogy nekik nincs akkora médianyilvánosságuk, mint a kérelmezőknek és egyes szakhatóságoknak illetve zöld szervezeteknek. Az ügyfelek „balhézhatnak” a sajtóban, ha nem kapnak engedélyt, vagy ha mégis, akkor pedig a szakhatóságok vagy környezetvédő szervezetek szállhatnak rájuk, tehát két tűz között állnak. Emellett óriási felelősség van rajtuk, hiszen döntéseik több évtizedre vannak hatással.

Problémát szülhet, ha a beruházás tervezett helyszíne érinti a nemzeti parkok és a NATURA 2000 területeit vagy esetleg a madarak vonulási útvonalát illetve a természetvédelmi érintettség önmagában „gikszeres” lehet. Az ilyen esetek jogi szabályozása hiányos, annyi azonban biztos, hogy fennállásuk esetén mindenképpen szükséges a környezeti hatásvizsgálat. Úgy látják, hogy mostanra a NATURA 2000 és a nemzeti parkok területeinek ügye is tisztázódni kezdődik.

A beszélgetések során gyakran felmerült nehézségként a bizonytalan, gyakran változó jogszabályi háttér. Elhangzott, hogy a természetvédelem és a tájvédelem nincs megfelelően rendezve a jogszabályokban. Annak ellenére sem, hogy létezik rájuk uniós szabályozás, mivel a magyar jog ezzel csak „próbál összhangban” lenni. Emellett az eljárás pontosabban szabályozott részei nagyon bonyolultak. Végül még az is kimondásra került, hogy nem az engedélyeztetési hatóságok miatt „halál” a procedura, hanem a szabályozás miatt – azonban mára már valamivel jobbnak látják a helyzetet a megkérdezettek annál, mint amikor még nem is volt külön szabályozva a szélerőművek esete.

A beszélgetések során olyan problémafelvetés is elhangzott, amely szerint bizonyos különleges tájakon nagy felelőtlenség 100 méter magas műtárgyak építését engedélyezni. Ezek ugyanis adott körülmények között nagyon távolról is látszódnak befolyásolva ezzel a tájképet. Továbbá „furcsán venné ki magát”, ha olyan helyeken kerülnének engedélyezésre az erőművek, ahol a közelmúltban sikerült eltüntetni a tájidegen légvezetéseket.

Régebbi nehézségként említették az egyik hatóságnál a tárgyalás hajdani kötelező jellegét. Ezt korábban még érdeklődés hiányában is meg kellett tartani, az eljárás kötelező eleme volt. Mára „szerencsére” ez változott, így már e nélkül is lebonyolítható a procedura.

Komoly nehézséget jelentenek az engedélymódosítás kísérletek. A hatóság jelenleg nem engedélyeket ad ki, hanem véleményező határozatokat, amelyeket nem lehet módosítani, mivel arra a hatóságnak nincs hatásköre. Például, ha valaki eladja a tervezett befektetést vagy változtatni szeretné az építendő erőmű teljesítményét, akkor nem tudja módosítani a határozatot. Ezért az ilyen irányú kérelmeket megfontolás nélkül elutasítják a hatóságok, és újból előzetes vizsgálati eljárásra van szükség.

2. A PIACI SZEREPLŐK PERCEPCIÓJA

2.1 A cégek jellemzése

2.1.1 A vállalkozók felkeresése

Az szélerőművek engedélyeztetési eljárásának alaposabb megértéséhez szükségesnek tartottuk, hogy – a területi és az időbeli korlátok mellett – minél több iparági szereplőt kérdezzünk meg a tapasztalatairól. A beszélgetések időzítése abból a szempontból megnehezítette a szervezést, hogy jelenleg is zajlik a 2009-es pályázatok elbírálása, ezért az üzleti titokra hivatkozva bizonyos kérdéseket nem érinthettünk az interjú során. A másik következménye az volt, hogy akadt olyan vállalkozó, aki nagyon készségesen adott volna interjút, de mivel nem bízott a most zajló pályázati folyamatok objektivitásában, az eredmények kihirdetéséig nem mert nyilatkozni róla.

A cégvezetőket korábbi interjúk tapasztalatai alapján, valamint hólabda módszerrel találtuk meg, és minden esetben arra kértük őket, hogy a szélerőművek engedélyeztetési eljárásáról meséljenek egy az energiaklub megbízásából készülő kutatáshoz. A kapcsolatfelvételkor kiderült, hogy ezt több vállalkozó úgy fordította le, hogy a pályázatát visszasságairól, illetve a korrupcióról akarunk beszélgetni velük. Így azok, akik most nem pályáztak kvótára, szívesebben válaszoltak a kérdéseinkre is, mint azok, akik jelenleg is a pályázat eredményeire várnak. Az interjú elutasításakor többen is hivatkoztak arra, hogy a pályázatuk sikerét féltik attól, ha akár név nélkül is elmondanának valamit arról, hogy hogyan jutottak el odáig, ahol most tartanak.

Végül a lehetséges interjúalanyok megkeresése során egy általános bizalmatlanság is érezhető volt a cégvezetők között. Erre a végül interjút adó vállalkozók is utaltak a beszélgetések során. Volt olyan cégvezető, aki hétről hétre időhiányra hivatkozott, majd arra, hogy a külföldi tulajdonosokkal meg kell beszélnie, adhat-e interjút, végül pedig elmondta, hogy nem mer nyilatkozni még név nélkül sem, mert úgy vélte, a cége hátrányt szenvedhet az elbírálás folyamán. A beszélgetések és az elutasítások során az is kiderült, hogy többen korábbi tapasztalataik miatt tartanak a névtelen interjúktól, mert korábbi újságcikkek alkalmával, mivel kevés szeles cég van és általában ismerik egymást, sokszor be lehetett azonosítani, ki nyilatkozott neve elhallgatása mellett a cikkben. Miközben a végül interjút adó cégvezetők mindegyikét biztosítottuk arról, hogy a beszélgetést nem rögzítjük, nem publikáljuk teljes terjedelmében és nem írunk bele neveket, még településeket sem, az interjúk során minden alkalommal előfordult, hogy az interjúalany külön felhívta a figyelmet arra, hogy ezt vagy azt az információt semmiképpen ne írjuk le, vagy a beszélgetés egy pontján zavarba jött és újra megkérdezte, hogy kinek és hova is készül ez az interjú.

Ez az összefoglaló végül a kilenc megkeresett cégvezetőből három vállalkozóval való beszélgetés alapján készült. Az egyikük energiakereskedő és erőművi befektető, a másik amellett, hogy maga is pályázik kvótára, szélgépekkel kereskedik és különböző szolgáltatásokat nyújt más szeles vállalkozásoknak, projektcégek adásvételénél működik közre, végül a harmadik interjúalany kész projektcégek megvásárlásával foglalkozik. Így lehetőség van arra is, hogy különböző nézőpontokból ismerjük meg a cégvezetők tapasztalatait.

2.1.2 A különböző szeles vállalkozások pozitív és negatív vonásai

A szeles vállalkozások egyik csoportját a projektcégek alkotják. Ezek az adminisztratív munka lebonyolítására jönnek létre: a vállalkozók végigcsinálják a szélméréstől kezdve az engedélyek megszerzéséig a folyamatot, és utána értékesítik a céget. Ennek a vállalkozók elmondása szerint előnye az, hogy az eljárás és a szereplők ismerete alapján költséghatékonyabban és gyorsabban tud ügyet intézni, mint más vállalkozások. Hátránya viszont, hogy viszonylag sok befektetéssel jár az elején, és ha a vállalkozó később nem tudja értékesíteni a projektcéget vagy a többségüket nem tudja, esetleg nem kapja meg a szükséges engedélyeket és ezért áll el a vevő az üzlettől, akkor sokat veszíthet rajta. Az egyik interjúalany elmondása szerint nagyjából 25 millió forintba kerül egy projekt elkészítése, amit aztán 40 millió forintért el lehet adni, de ha a tíz projektből csak négyet sikerül értékesíteni, az nagyon rossz eredmény a cégnek. Egy másik vállalkozó úgy becsülte, hogy a legutóbbi alkalommal 30-100 millió forint/MW áron keltek el a projektek.

„A projekt cég azért jó az engedélyeztetési eljárás szempontjából, mert vállalja a kockázatot, másrészt az engedélyeztetés költségét is. A szélerőmű-építés nagyon kockázatos, a szélmérésektől kezdve tíz esetből kilencszer bukik.”

A szeles vállalkozások egy másik csoportjába azok tartoznak, akik ezeket a kész projektcégeket veszik meg, megépítik az erőművet és működtetik. Az ő helyzetük pozitívuma az, hogy időt és pénzt spórolnak meg: a vállalkozók becslése szerint a nulláról indulva három évet is igénybe vesz, amíg lezárul az engedélyeztetési folyamat, és nagyjából 25 millió forintos kiadást jelent – a munkabért és az engedélyeztetés költségeit is figyelembe véve. Hátránya viszont, hogy az elején nagyon jelentős anyagi ráfordítással, valamint kockázattal jár. A projekt cég megvásárlása után a szélgép beszerzése és beüzemelése is költséges, és előfordulhat, hogy nem talál kedvező banki konstrukciót. Ráadásul az is megtörténhet, hogy a cég végül nem kap kvótát:

„Mielőtt megvettük 2006-ban, kicsit körülnéztünk, hogy hogyan lehetne projekt céget venni. Volt egy cég a XI. kerületben, ahol azt mondták, hagyjunk itt 100 millió forintot, aztán majd lesz valami. Ilyen ajánlatok voltak a piacon! Ráadásul nehéz kvótát szerezni, úgyhogy ez a projekt cég-vétel egy kasszinó.”

A harmadik csoportba azok a cégek tartoznak, amelyek minden fázist maguk csinálnak: szelet mérnek, engedélyeket intéznek, megépítik és működtetik az erőművet. Ennek a helyzetnek az előnye, hogy az intézményrendszer, a bankok és az engedélyeztetés szereplőinek ismerete, a velük való jó kapcsolat meggyorsíthatja és költséghatékonyabbá teheti a folyamatot, az erőmű működése során pedig – más zöldenergiákhoz hasonlóan – egy ingyenes erőforrás termeli a hasznot a vállalkozónak. Hátránya viszont, hogy komolyabb befektetést és apparátust igényel, és előnytelen feltételek elfogadásába hajszolhatja bele a vállalkozót, ha már jelentős időt és pénzt fordított rá és attól lehet tartani, hogy beragadhat a pénze és végül nem kap kvótát.

Végül a negyedik csoportba azok tartoznak, akik a folyamat különböző szakaszaiban lépnek be, illetve ki belőle. Ennek a pozíciónak az előnye, hogy a cég számára legkockázatosabbnak vélt fázist ki tudják hagyni. Hátránya viszont, hogy sok bizonytalan tényezőtől függ, el tudja-e majd adni – és milyen áron – abban a fázisban, amelyikben tervezte.

2.2 Az engedélyeztetési folyamat

2.2.1 A szélenergia-termelés fázisai

A szélenergiába fektető cégnek először intenzív szélmérést kell végeznie az adott területen. Ez a vállalkozók elmondása szerint egyrészt drága, 10 millió forintba kerül egy mérőtorony esetén, de érdemes egyszerre többel dolgozni. Másrészt időigényes: egy évig tart a szélmérés, utána pedig még fél évet kell szánni az adatok elemzésére, ha esetleg több szakértőnek mutatta meg az eredményeket a vállalkozó, az ő válaszaikra, illetve ha vita van köztük, a további számításokra. A szélmérést meteorológiai becslésekkel, előrejelzésekkel is érdemes kiegészíteni, ilyen szolgáltatást nyújt a magyar és az osztrák szolgáltató is, erre elő lehet fizetni. A széladatokat később auditálni kell, de az interjúalanyok elmondása szerint ilyen magyarországi cég komolyan nem végez vagy pedig a nagyobb bankok nem fogadják el, ezért osztrák auditálóktól szokták megrendelni.

Ha megvannak az adatok a majdani energiatermelésről, akkor következik a torony kiválasztása, a magasság pontos meghatározása, a parkkiosztás, és a torony helyének kijelölése. A következő lépés, hogy a cég lefoglalja és biztosítja a területet, majd pedig hozzálát az engedélyeztetési procedúrának és a tanulmányok elkészítésének. Az engedélyek megszerzése után meg kell állapodni a leendő szélgépről és a banki finanszírozásról, majd a kvóta megszerzése után bonyolítják le a gép beszerzését és a bankkal való hitelszerződést. Ezen a ponton (is) érheti kellemetlen meglepetés a vállalkozót, ha közben változott a gépek ára, megrendelhetősége vagy a bank módosít, esetleg eláll a korábban tervezett konstrukciótól. A mostani pályázat feltétele volt ezeken túl egy megawatttonként 60 ezer eurós letét is.

Az építkezés lebonyolítása és a műszaki átadás után érdemes megállapodni környékbeli vállalkozóval, szerelővel a karbantartásról, illetve aki leállítás esetén gondoskodik az újraindításról személyes kiszállással vagy intézkedik a műholdas újraindítás ügyében. A szélerőművek élettartama a vállalkozók becslése szerint 25 év, de 20 után már érdemes átvizsgáltatni őket. A szélerőmű működése során folyamatosan figyelni kell, hogy hogyan teljesülnek a statisztikai modellek és a meteorológiai előrejelzések alapján készített becslések a termelést illetően. A rendszerirányító számára pedig havi menetrendet kell készíteni. A vállalkozók minden hónapban (utólag) megkapják a területileg illetékes áramszolgáltatótól a tényleges energiatermelést, a MAVIR pedig ez alapján értesíti és szólítja fel a vállalkozókat a pótdíj kifizetésére, illetve tájékoztat a cégnek a szélenergiából keletkezett bevételéről.

2.2.2 Az engedélyeztetési folyamat működése

Az engedélyeztetés folyamata a vállalkozók elmondása szerint 3+1 fázisból áll. Az első a +1: mielőtt hozzálátna bármihez a szélméréshez felépítendő tornyot kell engedélyeztetni. Ezt az egyik cég azért, hogy kevesebb időt és pénzt kelljen fordítani a dologra, úgy oldotta meg, hogy nem kérték engedélyt, hanem „csak úgy” felépítették. Mire a hivatal értesült róla, már eltelt fél év, utána pedig a levelezgetéssel addig húzták az időt, hogy letelt az egy év, lebontották a tornyot, és nem volt semmilyen következmény.

A szélméréseket követő lépés a környezetvédelmi engedély. A vállalkozók elmondása szerint ez a leghosszabb és legproblematikusabb engedély, ezért nem is érdemes a második, az építési engedély kérését párhuzamosan intézni vele. Másrészt ugyanazt a hatóságot bevonhatják szakhatóságként a második engedély elbírálása során is. A környezetvédelmi engedély megszerzése egy-másfél évet is igénybe vehet a bevont szakhatóságok számától, a bekért tanulmányoktól, illetve magától a procedura lebonyolításától függően. Az építési engedély viszont már néhány nap alatt is megszerezhető, ha például egy korábban már egy másik engedélyt kiadó hatósághoz kerül most is, nem szokta másod-

szorra elutasítani az engedélykérelmet. A harmadik fázis a hálózati csatlakozási szerződés, amit gyakran neveznek engedélynek. A szerződést az illetékes elosztói engedéllyessel kell megkötni, és ennél szintén arra panaszkodtak a vállalkozók, hogy időigényes. A szélmérés nélküli vagy azzal párhuzamosan a négy stációból az első három a becslések szerint 2,5-3 évig tart, és ezt követi negyedikként a MEH-engedély. A vállalkozók becslése szerint a szélerőmű-építéshez összesen 30 +/- 5 engedély, szakhatósági hozzájárulás és szerződés beszerzésére van szükség, de ez elég változó attól függően, hogy a főhatóságok hogyan döntenek, és hány szakhatóságot vonnak be a folyamatba. A vállalkozók elmondása szerint az engedélyezésbe bevont szakhatóságok száma, illetve hogy melyiket vonják be és milyen tanulmányt kérnek, mindig esetleges, attól függ, hogy éppen akkor hogy dönt a hatóság, nem tervezhető előre¹. A céget ugyan értesítik róla, de a vállalkozók mindegyike arról számolt be, hogy ennél is nagyobb meglepetést tud okozni a pályázat során az, hogy milyen hatástanulmányt kérnek tőlük a procedúrába bevont hatóságok, szakhatóságok.

„A legproblémásabb a környezetvédelmi engedély, ezt lehet kívánni halál helyett. A probléma az, hogy 30 szakhatóság van, és ezeknek sokszor két céljuk van. Az egyik, hogy az unokatestvérek tanulmányt írassanak. Tőlem például kértek tanulmányt a repülő gerinctelenekről, úgyhogy végül beadtuk. Tudományosan bizonyítottuk, hogy a repülő gerinctelenek, tehát a légy, sosem repül annyira magasan, tehát sosem találkozik a szélerőművel. Itt mindig az a kérdés, hogy melyik cég írja meg a tanulmányt, de kispályás összeg egy ilyen tanulmány.”

2.2.3 A pályázatok értékelése

A 2005–2006-os kvótakiosztásról minden vállalkozónak negatív tapasztalatai voltak: úgy érezték, hogy a Mavir részéről nem volt meg a kellő hozzáértés, nem volt eléggé transzparens a folyamat, túl nagy szerepet kapott a politika, illetve a parlamenti lobbizás, és végül a nyertesek lépéseit, a jogszabályok hatálybalépését tekintve a cégvezetők egyértelműen korrupciót véltek felfedezni a dologban.

„A 2005-ös pályázat² során az engedélyek irányított módon lettek kiosztva, emiatt lett olyan, amilyen. Minden az XXX Kft.-nek volt kiírva, egy nap alatt kapta meg a szükséges engedélyeket. A korrupció nem a hivatalban van, hanem ott, hogy egy nap alatt lehet engedélyeket és rendeleteket íratni, bevinni a parlamentbe és ott elfogadtatni.”

A 2005–2006-os kvótaosztás után váratlanul bevezetett pótdíj³, illetve a beadott pályázat sikertelensége miatt voltak olyan cégvezetők, akik beperelték a Magyar Energia Hivatalt, de akinek még nyertes pályázata is volt, óvatosabban lépett fel, amikor hibát vélt felfedezni az eljárásban, mert attól tartott, hogy ha „szembemegy” az állami hivatalokkal, kedvezőtlenebb elbírálást és feltételeket kénytelen majd elviselni a nyertes pályázata ügyeinek intézése során. Főleg akkor, ha kevesen próbálnak jogi úton érvényt szerezni az igazuknak. Így a kevés információ, a szabályozás hiányosságának és esetlegességének érzése, valamint a vállalkozások közti összefogás hiánya miatt sok cégvezető belenyugodott a döntésbe akkor is, ha jogszerűtlennek tartotta. A pótdíjat viszont már

¹ A következő szakhatóságokat köteles bevonnai: ÁNTSZ, Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Kulturális és Örökségvédelmi Hivatal, települési önkormányzat jegyzője, Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, körzeti földhivatal, bányakapitányság, állami főépítész. Ezen kívül más szakhatóságok, például a Hírközlési Felügyelet vagy a katasztrófavédelmi igazgatóságok bevonása mellett is dönthet.

² Az interjúalany itt a 2005–2006-os kvótakiosztásról beszél.

³ 389/2007-es GKM rendelet

az üzemeltetők összefogásával és a Magyar Szélerenergia Társaság mint ernyőszervezet képviselésével megtámadták az Alkotmánybíróságon. A legtöbbször egyébként a pótdíjat hozták szóba a vállalkozók a 2005–2006-os kvótakiosztás kapcsán, valamint azt, hogy csak látszatverseny volt előre kiválasztott nyertesekkel.

„Előfordult, hogy egy törvénnyel addig vártak, amíg valaki el nem adta a portfólióját, és csak ezután jött ki a pótdíjas törvény. Nem mondom nevet, de a vevő se vette volna meg, ha nem tudta volna, ez biztos.”

A 2009-es pályázattal kapcsolatban is megfogalmazódott, hogy csak látszatválaszték van, hogy a hivatal rugalmasságot mutasson, de valójában azért döntöttek sokan úgy, hogy most nem indulnak, mert bizonytalanak érezték a kvótarendszert. A szkeptikus cégek úgy vélik, arra ösztönöz a mostani rendszer, hogy minél rosszabb megtérüléssel működtesse a vállalkozó a szélerőművet, míg más országokban jobban megtérül a szeles befektetés, úgyhogy aki máshol is jelen van, ott épít inkább szélerőművet. A vállalkozók elmondása szerint a mostani pályázaton elsősorban azok indulnak, akik a múltkor nem kaptak kvótát vagy valamilyen okból végül nem adták be, például lejárt közben az építési engedélyük. Tehát azok, akiknek már valamennyi pénzük benne van és azt nem akarják veszni hagyni. Vannak új pályázatok is, de például azok közül, akik csak eladásra hoztak létre projektcéget, a becslések szerint nagyon kevesen, a projektcégek közül csak minden nyolcadik-kilencedik adott be pályázatot most.

Kritikát és dicséretet is kapott a vállalkozóktól a megawattonkénti 60 ezer eurós letétre vonatkozó előírás: így csak komolyabb pályázók adnak be pályázatot, viszont a letét nagysága nem megfelelő – volt, aki sokallotta és volt, aki a gépek árát is figyelembe véve kevésnek tartotta. A mostani pályázatot egyébként több szempontból is jobbnak mondták a korábbi eljáráshoz, illetve a kvótakiosztáshoz kapcsolódó engedélyeztetési procedúrákhoz képest. Egyrészt amiatt, hogy egyszerűsödött és a hatóságok munkája is színvonalasabb lett. Az engedélyeztetésbe bevont szakhatóságokról kevésbé esetleges a hatósági tájékoztatás, objektívabb a rendszer és visszaszorulóban van az, hogy értelmetlennek tűnő hatástanulmányokat kérnek. Az építési engedélyt a helyi hatóságok helyett az MKEH intézi, és így a vállalkozók szerint sokkal jobb a pályázati rendszer. Kevesebb részérdek jelenik meg, mint például egy önkormányzatnál, több az ésszerű tanulmányírás, objektívabb az elbírálás és kevesebb lehetőség van a korrupcióra, mert az MKEH ezzel foglalkozó munkatársait lényegében személyesen ismerik a szeles vállalkozók és mindenki ugyanazokkal az ügyintézőkkel kerül kapcsolatba. Vannak ugyan az engedélyekhez kötelező mellett változó elemek is, de ezek a vállalkozók szerint a korábinál limitáltabbak. Az új pályázati rendszer hátránya viszont, hogy továbbra is nagyon bonyolult, és a pályázó vállalkozóknak mindenképpen jogászra van szükségük ahhoz, hogy eligazodjanak és el ne rontsanak valamit. Bonyolultnak leginkább a környezetvédelmi engedély megszerzését mondták.

2.2.4 Az intézményrendszer értékelése

A vállalkozók általában arra panaszkodtak a széler energiával foglalkozó hatóságok és intézmények esetében, hogy nem értenek hozzá, lassan dolgoznak és rendkívül nehéz „jobb belátásra bírni őket”. A MAVIR-ral kapcsolatban mindenki arra panaszkodott, hogy nem ért hozzá, a hagyományos erőműveket előnyben részesíti a szelesekkel szemben, nem ismeri a külföldi tapasztalatokat és nem veszi mindig figyelembe a szakmai javaslatokat.

„A mavirosok azt szeretnék, ha úgy lenne, mint régen, hogy van egy-két nagy blokk, egy 500 MW-os itt, egy 60-as ott, nem pedig sok kicsi erőmű, ami macerás. Ebből van a negatív hozzáállás a MAVIR részéről.”

A MAVIR szakmai felkészültsége a szélerőművek energiatermelésének tervezhetőségéről az interjúalanyok megítélése szerint egyáltalán nem mondható megalapozottnak. Az egyik interjúalanyunk mesélte, hogy a MAVIR-tól egy dolgozó a napokban odatelefont, hogy érdeklődjön a szélerőműves előrejelzésekről, mert az interjúalany cégének vannak nyugat-európai kapcsolataik és tapasztalataik. Eszerint az állami intézményrendszerben hiányoznak a működtetéshez szükséges ismeretek, tapasztalatok és készségek, amelyek a szolgáltató-funkció ellátásához is fontosak lennének, és így a piaci szereplőkhöz fordulnak, amikor szükség van ezekre az ismeretekre.

„Csak most jutottunk el addig, hogy a MAVIR részéről érdeklődnek a szélerőműves előrejelzésekről. Pont a napokban érdeklődtek nálam, hogy mely cégek csinálnak ilyet, a Mavirnál egy beosztott kapta ezt feladatául, hogy nézzen utána. Úgyhogy megadtam neki, hogy kik foglalkoznak vele és átküldtem egy tanulmányt is a szélerőműves előrejelzésének módszertanáról. Csak pár órára előre lehet megmondani, hogy mennyit fog termelni egy szélerőmű, de a MAVIR-nak egy hónapra előre kell, pedig nincs ember a Földön, aki ezt meg tudná mondani. Három napra előre is elég ingatag becslést lehet adni, de az időtáv csökkenésével már egyre pontosabb a becslés. Ennek – hogy a MAVIR utánanézz, hogyan lehet előre becsülni a szélerőművek termelését – már 2004-ben kellett volna megtörténnie, utánanéznai annak, hogy kik vannak a piacon, akiknél van ilyen adat. Nagy-Britanniában tíz év alatt zajlott le ez a folyamat, ami most nálunk van, de azért, mert az egész iparág akkor épült ott ki. Nekünk viszont nem kéne keresztülmenni ezen még egyszer, elég lenne átvenni, amit ott már kitaláltak.”

A másik intézmény, amelyik a legtöbb kritikát kapta, a gazdasági minisztérium volt – ebből lett később az energetikáért is felelős Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium. Itt még jellemzőbbnek érezték a vállalkozók a hozzá nem értést, ami nemcsak szakmai kérdésekben, hanem a jogszabályalkotás hiányosságain és ellentmondásaiban is megnyilvánul. Az engedélyeztetési eljárások és a szeles iparág korrupciós ügyei egyik gócpontjának tartják a vállalkozók a minisztériumot most is, illetve a korábbi pályázat kapcsán is.

Jó megítélést kapott viszont az MKEH, a vállalkozók szerint kompetens a témában és átláthatóbban működik, mint amilyen a korábbi engedélyezési gyakorlat volt. Jobbnak tartják azt is, hogy a mostani pályázati modellben egykapus rendszer van, ugyanakkor előfordul az is, hogy az egyik hivatalnak megadnak egy jogkört, a másiktól még nem vették el, és emiatt alakulnak ki ellentmondásos helyzetek.

„Összességében az a probléma, hogy ezen a piacon nincsenek kiforrott jogszabályok, a meglévők pedig állandóan változnak. Ezért nem lehet évekre előre megtervezni egy beruházást. A tervezett 330-ból például nagyjából 200 MW kezdett el működni, de akkor bejött a pótdíj és sokan leálltak a beruházással, mert megrémültek, hogy ez ilyen kiszámíthatatlan⁴. Nem akarom bántani a maviros kollégákat, de fogalmuk sincs az egésztől, például, hogy a szélerőművek hogyan termelnek. Egy hónapra előre megveszik a szélerőenergiát, pedig ezt nem lehet tudni előre, hogy mennyit termelnek majd. Ausztriában napi kereskedés van, itt Magyarországon viszont nincs a villamosenergia-tőzsdén napi kereskedés.” [Magyarországon egyelőre nincs áramtőzsdé.]

⁴ A kapacitás valóban 200 MW körül volt, de a pótdíj bevezetése pillanatában még csak 60 MW volt.

Az intézmények működése mindegyik interjúalany szerint nagyon lassú és nehézkes – ezzel adott esetben időt is lehet nyerni, ha a vállalkozónak van szüksége az időhúzásra. A cégek becslése szerint a hivatalok az engedélyeztetés során nem egyszerűen nem tartják be a törvényben előírt határidőt, hanem átlagosan öt-tízszeresen túl is lépik.

„X városban intéztük és egy katasztrófa volt. Gyorsított eljárási díjat is fizettünk, tehát az általános és a gyorsított díját is, emiatt az ár a duplája, vagy a másfélszerese volt. Ez 100 ezres nagyságrendű összeg volt, és egy gépre. Ezt azért fizettük, hogy 10-15 nap alatt bírálják el az engedélykérelmünket, de végül egy év lett belőle. És ez volt a gyorsított eljárás!”

Volt olyan megkérdezett vállalkozó, aki, mikor megtudta, hogy milyen átláthatatlan és korrupciós kockázatokkal terhelt a hazai gyakorlat, lemondott a hazai piacra lépésről és inkább egy külföldi projekt megvalósítására kezdett koncentrálni:

„Gondolkoztunk, hogy Romániában hova tegyük majd a szél erőművet, és a tengerpartot javasolták, merthogy külföldön mindenki oda építi, például Dániában, Spanyolországban. Tehát megnéztem a megtérülési számokat Romániában, és felmerült bennem, hogy ezt miért ne lehetne Magyarországon is megpróbálni. Megkérdeztem itthon, az állami tulajdonú Q Zrt.-nél volt egy vezető beosztású ismerősöm. Csak elvi síkon kérdeztem, van-e reális esély arra, hogy átveszik a megtermelt szélenergiát. Az illető azt mondta, el se induljak a pályázaton, mert nincs kvóta, nincs átvétel, nincs rá reális esély, ugyanis minden kvóta az XXX vállalkozást háttérben tulajdonló vállalkozónál van, mind a 300 MW, csak a második rész más cég neve alatt. Úgyhogy az volt a benyomásom, itthon nem lehet szeles beruházásba fogni.

[...]

Romániának egy előnye van Magyarországgal szemben, hogy nagyon jó a politikai háttér román részről, ők nagyon nyomják ezt a szélenergia-dolgot. Sok pénz kell hozzá, de ha elő tudjuk teremteni az YYY millió eurót, akkor ez egy aranybánya! Az engedélyeink megvannak, a szélmérések megvannak, a politikai támogatás megvan, csak a finanszírozás nehéz. Már tárgyaltam angolokkal, de ott vannak a spanyolok is, meg egy indiai cég. Itthon egy Q Zrt.-s szakértő, komoly áramszolgáltató-főnök, aki ért hozzá, eltántorított a pályázástól, azt mondta: mindenért kár.”

A megkérdezett vállalkozók elmondása szerint szeles ügyben az állami intézményekre, a gazdasági – illetve később energetikai minisztériumra vagy a kormányra az érdekeik védelmében lényegében lehetetlen nyomást gyakorolni. A szélenergia támogatása gyakran megmarad a szavak szintjén, a megszokás, az intézményrendszer útfüggősége miatt és egyes befolyásos elitcsoportoknak a hagyományos energiához való, illetve Oroszország-kötődése miatt a szélenergia nagyon kevés lehetőséget és támogatást kap. Nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező cégek az uniós partnereket és kapcsolataikat igyekeznek mozgósítani, például a dán, osztrák, német nagykövetség munkatársait, kereskedelmi tanácsosait kéri meg, hogy menjenek be a minisztériumba, az Európai Parlamentben és az európai szeles szövetségtől kérnek segítséget vagy uniós kapcsolataikon keresztül közvetlenül az Európai Bizottságtól. Elmondásuk szerint a kormányzatra egyedül az Európai Unió keresztül lehet hatni a szélenergia érdekében, se a sajtó nyilvánossága, se az itthoni lobbizás nem segít. Ugyanakkor előfordul, hogy a külföldi politikusok, ha nem közvetlenül az uniót képviselik, nem tudnak eredményesen lobbizni, mint például a 2005–2006-os kvótakiosztásnál, amikor néhányan már kezdettől fogva korrupcióra gyanakodtak:

„Ezt a GKM-nél kártyázták így le, pedig még az ír miniszterelnök is eljött lobbizni, de őt is átjétték, mert az XXX Kft. hat darab párhuzamos pályázatot adott be.”

2.3 A korrupció érzékelése

2.3.1 A korrupció típusai

A vállalkozók elmondása szerint a szélérőművek engedélyeztetési eljárása során a korrupciónak két jellemző formája van: a hatástanulmányok és az ügyvédi irodák útján működő korrupció. A hatástanulmány-modellben a hatóságok és szakhatóságok reálisnak vagy szokatlannak tűnő témában kérnek tanulmányt az engedélykérő cégtől, és javaslatot tesznek arra is, hogy kitől érdemes megrendelni a vizsgálatot. Ezek legfeljebb pár százalékos kiadások a cég számára, cserébe biztos lehet benne, hogy ha a javasolt személlyel vagy céggel csináltatja meg a tanulmányt, akkor megkapja a hivataltól a szükséges engedélyt. A hivatalban dolgozók így folyamatos megbízáshoz juttathatják az ismerőseiket baráti alapon vagy anyagi ellenszolgáltatásért cserébe. Ha a vállalkozó nem az ajánlott szakértővel csináltatja meg a tanulmányt, az engedélyeztetési procedúra nagyon hosszúra nyúlhat, továbbá azt is kockáztatja, hogy nem kapja meg az engedélyt.

A másik típus ritkább, de bevett gyakorlat az is, hogy egy ügyvéd vagy ügyvédi iroda intézi a korrupciós transzfert, tehát közvetíti a vállalkozó és a hatóság képviselője között. Az ügyvédi irodákban mindig szokott lenni készpénzforgalom, például az ingatlanügyek kapcsán, számlát sok esetben akkor adnak, ha ügyvédi ellenjegyzésre van szükség. A készpénzforgalomnak köszönhetően nagyobb összegeket tudnak mozgósítani, és el tudják vinni a korrupciós díjat elfogadó félnek, hatósági munkatársnak. Az ügyvéd később úgy számol el a korrupciós pénzt fizető vállalkozóval, hogy jogi tanácsadásról állít ki neki számlát.

„A korrupcióban ez a két kultúrkör van, de 90 százalékban a tanulmányos módszer a jellemző. A lényege pedig az, hogy két évről hat hónapra lehet csökkenteni ezzel az engedélyeztetési eljárást”.

2.3.2 A korrupció percepciója az iparágban

A vállalkozók elmondása szerint a korrupciós ügyletekre az engedélyeztetési eljárás bizonytalansága és lassúsága miatt van szükség. „Lehetetlen” témájú tanulmányt pedig már mindegyiküktől kértek vagy az általuk megvett projektben volt ilyen. Gyakori, hogy csak annyi történik, hogy a szokásos tanulmányok, például tűzoltósági vagy régészeti tanulmányok bekérésekor felhívják a vállalkozó figyelmét arra, hogy van egy cég, amelyik olcsón és gyorsan megcsinálja, akár-e élni a lehetőséggel. Az egyik vállalkozó például azon vitatkozott egy darabig a szakhatósággal, hogy a területet, amelyen a szélérőmű épült volna, erdő vagy cserje borítja.

„Ebben az esetben a szakhatóság javasolta, hogy hívjunk egy cserjés-embert, aki megvizsgálja, hogy az adott területen az cserje-e vagy már erdő. Ehhez hozzátette, hogy tud valakit, aki gyorsan és olcsón megcsinálná, akarom-e, hogy megadja a nevét és az elérhetőségeit. Én pedig elfogadtam.”

De jellemző dolog az is, hogy szokatlan témájú hatástanulmányokat kérnek. Volt, akinek a tűzokjársárról, másnak a békák vonulásárról, a repülő gerinctelenekről vagy a hasadó-nyíló felületekről kellett tanulmányt írni, de olyan is akadt, akinek fel kellett vennie egy embert egy időre azért, hogy megfigyelje az életét egy a területen élő saspárnak. Gyakran fordul elő, hogy régészeti tanulmányt kell készíteni, ami, ha a régészek felássák az egész területet és egy fél évig is „elkapirgálnak”, komoly időkiesés lehet a vállalkozónak.

„Az embernek a régészeti tanulmányok kapcsán egyébként is az az érzése, hogy szinte az egész országot beborítják az avarkori sírok, mintha nem lettek volna temetőik, hogy egyes bizonyos helyekre temetkezzenek. Ilyenkor sok régész azt gondolja, hogy végre másnak a pénzén fel lehet ásní egy területet. Egyszer tanulmányt kért egy egyetem tanszékvezetője, mert nincs pénze a kutatásra, de haverja a környezetvédelmi felügyelőség egyik vezetője, ezért kérte a tanulmányt. Ez egy erdészeti tanulmány volt, pár százezer forintért, tehát csak kisebb tétel. Ez a ráakaszkodás módszere, amikor húsos verébnek néznek, ráadásul van valamilyen utálat is a befektetők felé.”

Ugyancsak korrupciós kockázatot jelent, hogy a jogszabályi környezet bizonytalansága és a hivatalok leterheltsége vagy egyszerűen lustasága és lassúsága miatt a vállalkozók egy része úgy érzi, hogy személyesen kell az engedélyeztetők nyakára járnia, érdeklődni, hogy előrelépés történjen az ügyében, esetleg gyorsabban intéződjön el az ügye vagy korrupciós keresletet keressen.

„A Köfe szétküldi az engedélykérést 30 szakhatóságnak, de érdemes a nyakukra járni és menedzselni a dolgot. Tehát mind a harmincat végig kell járni, mert ha csak vársz, akkor két évig is eltarthat a folyamat. Úgyhogy ez a korrupció melegegya, mert így az engedélyeztetés lehet hat hónap, lehet két hét vagy akár egy nap.”

2.3.3 A korrupció percepciójának időbeli változása

A megkérdezett vállalkozók szerint a szeles engedélyeztetési eljárások során többségében a hatástanulmányok útján csatornázódnak be a korrupcióra fordított pénzek, de az elmúlt néhány évben ez is visszaszorulóban van. Ennek az lehet az oka, hogy az MKEH-hoz került az építési engedélyek elbírálása és kiadása, és ezt a szervet a vállalkozók profibbnak, átláthatóbbnak és kevésbé vagy nehezebben korrumpálhatóknak tartják a korábbi engedélyeztetési gyakorlathoz képest. Korábban még olyasmi is előfordult, hogy egy cég maga hozott létre engedélyeztetési hatóságot, amelynek természetesen nem volt komoly kifogásolnivalója a cég által kért engedély kapcsán. Mostanra azonban már annyival letisztultabb a rendszer, hogy ilyesmire – legalábbis az építési engedély esetében – nincs lehetőség. Más kérdés, hogy a környezetvédelmi engedélyezésnél csökkenően van ugyan a hatástanulmányos korrupció, de ott jobban megmaradt, mint az építési esetében.

„Az önkormányzatoknak ugyanis nincsen pénzük, de egyes polgármesterek szerettek nagyot álmodni. Az konkrétan megtörtént velünk, hogy egy faluban a cégünk hozta létre az engedélyeztető hatóságot, és utána aztán ehhez fordultunk engedélyért. Cégünk megszponzorálta a hatóság létrehozását a falunak, tehát béreltünk egy irodát, gondoskodtunk róla, hogy ott emberek dolgozzanak, módosítottuk az együttműködési megállapodást úgy, hogy a falunak 1 forint helyett 1 forint 50 fillér támogatást fizetünk majd kilowattóránként, és így már meg is volt az engedélyeztető hatóság. Utána már természetesen az engedélyt is megkaptuk, sokat nem néztek a kérelmen az általunk létrehozott hatóságnál. Ezt ma már nem tudnánk megcsinálni, mert ehelyett az MKEH van.”

A korrupciós esetek között továbbra is előfordul a személyes közbenjárás és a kapcsolati tőke alkalmazása, valamint az, amikor a hiánypótlás intézményét használják fel a hatóságok arra, hogy kevésbé szabályozott feltételek vagy követelmények megfogalmazásával próbáljanak korrupciós szolgáltatásokhoz jutni.

2.3.4 A hiánypótlás folyamata

A szélenergia-engedélyeztetési eljárás során nem lehet előre tudni, hogy a hatóság pontosan hány engedélyt, tanulmányt fog kérni és hány szakhatóságot von be, ez mindig a pillanatnyi döntésétől függ, a vállalkozók számára kiszámíthatatlan. A folyamatnak ugyanis vannak kötelező és változó elemei, és ez utóbbiak korlátozottak ugyan, de még mindig van mozgástere egy korrupciós keresletet támasztó hatóságnak vagy hivatalnoknak. A pályázatok során mindig van lehetőség hiánypótlásra, ez pedig jó alkalom lehet további engedélyek vagy hatástanulmányok bekérésére. A vállalkozó számára viszont előny lehet – amellet, hogy a korrupciónak köszönhetően gyorsabban és valószínűleg sikeresebben intézheti az ügyét – a hiánypótlás intézménye amiatt, hogy védettséget jelent a számára azzal szemben, hogy a szabályozottság hiánya vagy homályossága, bonyolultsága miatt könnyen vétethet hibát a pályázat elkészítésekor.

A hiánypótlás azonban kevésbé jól kidolgozott pályázatok meghirdetésére is ösztönözheti a hatóságokat, ami megint csak korrupciós kockázatot rejt magában. Ha úgylis van mindig hiánypótlás, nem szükséges mindent leírni és meghatározni sem a pályázati anyagban, sem a pályázati kiírásban. A vállalkozók ugyanakkor azt is elmondták, hogy azért sem lehet pontosan kidolgozott előírásokat elvárni az állami szervektől, mert maga a téma is túl tág. Ez viszont elmondásuk szerint azzal jár, hogy a szabályozás túl puha lett, a felügyelet pedig gyakorlatilag azt csinál, amit akar.

2.3.5 A személyes kapcsolatok és a formalizáltság szerepe

A weberi bürokráciamodelben a formalizált eljárások biztosítják a szervezet hatékony működését és átláthatóságát szemben az egyes hivatalnokok kénye-kedve szerinti ügyintézésessel. A formalizáltság elvileg az objektivitást és a kiszámíthatóságot biztosítja, ezzel egyszerűsíti és meggyorsítja a munkát azok számára is, akik ügyfélként kapcsolatba lépnek a szervezettel, és a kiszámíthatóság bizalmat kelt bennük. A formalizáltság azt is biztosítja, hogy egy vállalkozó pontosan tudja előre, hogy mit kell tennie és hogyan zajlik le egy folyamat, és minden vállalkozó elfogultságtól mentesen ugyanolyan eljárásra és bánásmódra számíthat. A formalizáltság tehát elvileg csökkenti a korrupciót és annak lehetőségét, hiszen ha valamit előírnak és a vállalkozó benyújtja, nem utasíthatják el következmények nélkül. Ha viszont az előírások bizonytalanok és homályosak, a hivatalnokoknak lehetőségük van arra, hogy olyan feltételeket támasszanak, amik nincsenek egyértelműen előírva, és a plusz teendővel meg az időhúzással nagyon megkeseríthetik az adott ügyfél életét. Ebben az esetben megoldás lehet olyan közvetítők igénybe vétele, akik ismerik az ottani bürokrácia működését és beágyazottságuk miatt sikeresebben tudnak együttműködni vele.

„A másik lényeges dolog, hogy helyi ügyvédet kell keresni, aki ott ismerős. A pestivel neked annyi! És mindig van valaki, aki hajlandó.”

Ha a szervezet eljárásait rengeteg bonyolult szabály írja le, amelyek átláthatatlanok és az ügyfelek nem tudnak eligazodni köztük, a bürokrácia működése ezáltal nem a gyors és professzionális ügyintézésről szól, akkor a formalizáltság a korrupció kialakulását is erősítheti. Ebben az esetben a személyes kapcsolatok az ügyintézés során segíthetik az objektivitást. A vállalkozók elmondása szerint az építési engedélyt kiadó MKEH-ban néhány ügyintéző foglalkozik a szeles cégekkel, őket mindenki ismeri, mindenki ugyanahhoz fordul, jól ismerik már egymást, ezért nincs lehetőség arra, hogy valaki tisztességtelen előnyhöz jusson vagy a hivatalnokok külön juttatásokat kérjenek. A személyes kapcsolatok ebben az esetben a korrupció csökkentéséhez járulhatnak hozzá.

2.3.6 A személyes kapcsolatok és a formalizáltság összefüggése a korrupcióval

A szeles vállalkozók elmondása szerint az engedélyeztetési eljárás során a siker legfontosabb tényezője az, hogy sikerül-e jó viszonyt kialakítani azzal, akinek befolyása van az adott településen vagy az adott engedélyeztetési hatóságnál. Más országoktól eltérően ugyanis lényegében bárki bejelentkezhet ügyfélként⁵ és folyamatosan hátráltathatja vagy megfélemlítheti, zsarolhatja a beruházót, nem kell bizonyítania, hogy érintett az építkezésnél, például hogy szomszédként zavarja.

„Ha nem emeled meg az 1 forintos támogatást, ha a vállalkozó nem köt megállapodást, nem mész le abba a faluba, nem állapodsz meg a polgármesterrel, akkor keresztbe tesz neked. A polgármester megkeresi a faluban a hangadókat, a nagyobb gazdákat és azt mondja nekik, hogy a szélerőműtől majd megdöglik a Riska. Ezután mind ellened fordulnak. De a legrosszabb, ha rád uszítja a „sötétzöldeket”, tehát azokat, akik egyértelműen megélhetési zöldek. Akkor aztán ellened fordul a falu, botrány van és nem lesz szélerőmű. Ehelyett az első dolog mindig az, amikor még semmit nem csinálsz, hogy le kell jattolni a polgármesterrel. Például falunapot tartunk: leviszünk sört, padokat, a cégnek mindössze 6500 forint, és cserébe mindenki imád téged. Ez a legjobb direkt marketing.”

Ha a vállalkozó nem is fizet senkinek, akkor is lényeges, hogy személyesen eljárjon az ügyében. A vállalkozók elmondása szerint nagyon sokat számít, ha valaki nem csak ül az irodájában és várja, hogy a hivatalok tegyék a dolgukat és a határidőre meglegyen az engedély vagy a válaszuk. Ehelyett érdemes felkerekedni, lemenni vidékre mindenhova és végigjárni azt az akár harminc hatóságot, szakhatóságot, amelyeknek a döntésétől függ az engedélyek megszerzése. Akár csak sürgeti a hatóságokat a vállalkozó, akár baráti látogatásokat és szívességeket tesz, a cégvezetők elmondása szerint az ügyek „személyesen történő menedzselése” nagyon sokat számít a várakozási idő csökkentésében és az engedély megszerzésében is.

„Mi nem mentünk be hozzájuk személyesen, hogy egyengessük az engedélyünk útját, de hát egy év is lett belőle. Pedig csak egy típusmódosításról volt szó, hogy odébb tettük a széltornyot. Már ez is fél éves csúszást okozott.”

⁵ 1995. évi LIII törvény (Környezetvédelmi törvény). A törvény szerint kizárólag a szervezet hatásterületén megvalósuló projektek környezetvédelmi engedélyezési eljárásnál jelentkezhet be ügyfélként, de a hatásterület országos is lehet.

Több vállalkozó is elmondta, hogy a szabályok bonyolultsága mellett a hatóságok lassúsága és korrupciós kereslete miatt a szélerőművet tervező cégnek nincs túl sok lehetősége, ha el akar érni valamit, muszáj olyan eszközökkel élnie, amelyek előnyt biztosítanak a számára a többiekkel és a normál eljárással szemben. A vállalkozók becslése szerint néhány százalékkal, de akár 20-25 százalékkal is megdrágítja a szélerőműves projektek költségét a korrupció. Emellett rengeteg időt lehet nyerni vele, mert az engedélyeztetés másfél-két évig is eltarthat, ami ennyivel több emberi erőforrást és bérköltséget jelent a beruházó számára, ha nem keresi meg az ügyintézés meggyorsításának és egyszerűsítésének lehetőségét.

A cégünk korábbi tevékenysége miatt a társasházak építése kapcsán tudtam, hogy nagyon idő- és emberigényes az engedélyeztetés, tudni kell, hogy kinek és mennyi pénzt kell adni. Az X-ék például Y településen intézték az engedélyeket, ő ott született, ott vannak kapcsolatai, biztos vagyok benne, hogy az építési engedélyt neki ott egyszerűbb volt elintézni... Amikor beszélgettünk, egyeztettünk és felmerült valamilyen kérdés vagy probléma, mindig mondta, hogy persze, majd beszél ezzel vagy azzal. A személyes kapcsolatok számítanak, ha intézni kell valamit.”

MELLÉKLETEK

M1. A szélerőmű engedélyeztetési eljárásban leginkább érintett hatóságok honlapjainak információ tartalmáról

Hatóság neve	Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Debreceni Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Győri Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal
Cím	9021 Győr, Árpád utca 28-32.	5000 Szolnok, Ságvári krt. 4.	4034 Debrecen, Vágóhíd u. 2.	9022 Győr, Türr István utca 7.	1124 Budapest, Németvölgyi út 37-39.
Telefon	06 – 96 – 524 000	06 – 56 – 523 423	06 – 52 – 413 200	06 – 96 – 319 144	06 – 1 – 458 5555
Honlap	http://edktvf.zoldhatosag.hu/	http://ktvktvf.zoldhatosag.hu/	http://www.mkeh.gov.hu/hivatal/szervezetiabra/Teruleti_Hatosagok/Debrecen	http://www.mkeh.gov.hu/hivatal/szervezetiabra/Teruleti_Hatosagok/Gyor	http://mkeh.gov.hu/
	az elérhetőségek a főoldalon azonnal megtalálhatóak	az elérhetőségek a főoldalon azonnal megtalálhatóak	nincs önálló honlap, csak a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi portálján lehet igen nehezen megtalálni az ide vonatkozó elérhetőségeket	nincs önálló honlap, csak a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi portálján lehet igen nehezen megtalálni az ide vonatkozó elérhetőségeket	Mivel a hivatal egyes szervezetei új címre költöztek, a lap megnyitásakor felugró keretben láthatjuk az elérhetőségeket.
	megtalálhatóak a munkatársak egyéni elérhetőségei is, névvel, beosztással	az elektronikus tájékoztató fül alatt megtalálhatjuk az ügyintézők egyéni elérhetőségeit egy pdf fájlban			Létezik angol verzió is, ebben az esetben rövid összefoglaló olvasható az elektromos berendezések engedélyezéséről. http://www.mkeh.gov.hu/muszaki/nemzeti/villamos_berendezesek
	az „Egyablakos” ügyek fül alatt könnyen, gyorsan megtalálhatóak az engedélyezésre vonatkozó jogszabályok	ugyanitt elérhetőek az engedélyeztetési eljárásra és a kérelmekre vonatkozó jogszabályok, bár több link nem működik			A villamosművek és -vezetékek engedélyeztetését együtt írja le röviden a honlap
	Kifejezetten a szélerőművekre vonatkozó információk nincsenek	Kifejezetten a szélerőművekre vonatkozó információk nincsenek			Szélerőművekre külön nem tér ki
	hirdetmények könnyen megtalálhatóak, de pillanatnyilag csak „mélywebben” (vagy archívumban) vannak szélerőművekkel kapcsolatos anyagok	link mutat az országos főfelügyelőség azon oldalára, ahol elérhető a szakértői névjegyzék (2007-es)			elérhetőek a releváns jogszabályok az illetékes vezető főtanácsos neve és elérhetőségei fel vannak tüntetve
	az oldalon lévő információk könnyen, gyorsan, akár 3-4 klikkeléssel is megtalálhatóak	egy hirdetmény olvasható szélerőműpark létesítéséről			jól használható, kellemes megjelenésű, hasznos funkciókkal (keresés, stb.) ellátott honlap
	technikailag és megjelenését tekintve elavult honlap, idegen nyelv kiválasztására nincs lehetőség	ügyfél információt utoljára 2007. 12. 18.-án frissítették			viszonylag nehéz megtalálni az engedélyezésre vonatkozó információkat a menüsorból
		van egy jogszabálytár, de itt csak 2008-ig találhatóak adatok			a területi kirendeltségek adatai nehezen találhatóak meg
		az oldalon lévő információk könnyen, gyorsan, akár 3-4 klikkeléssel is megtalálhatóak			
		technikailag és megjelenését tekintve elavult honlap, idegen nyelv kiválasztására nincs lehetőség			

M2. A második kvótakiosztás feltételei és eljárása

M2.1 A Pályázat

M2.1.1 A pályázati kiírás

A Magyar Energia Hivatal 2009. augusztus 28-án a 33/2009 KHEM (VI. 30.) rendelet⁶ alapján írt ki pályázatot 410 MW szélenergia kapacitás létesítésére (továbbiakban Pályázati Kiírás⁷).

A pályázat két forduló. Az első, a minősítési szakasz, amelyben a pályázati dokumentációt kellett beadni. A dokumentáció elfogadása esetén a második fordulóban árajánlat benyújtásával licitálhatnak kapacitásra a pályázat résztvevői. Az első fordulóban leadott anyagban nem lehet utalás a második körben esedékes ajánlatra. A pályázat során nincs lehetőség hiánypótlásra.

Hat pályázati kategóriában indulhattak a jelentkezők, amely tulajdonképpen három pályázati konstrukció két területen való meghirdetését jelenti:

Az „A Területen” összesen 280 MW volt pályázható, ez az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. és az ÉMÁSZ Hálózati Kft. elosztó hálózati engedélyesek működési területe által behatárolt földrajzi területet jelenti.

A „B Területen” összesen 130 MW volt pályázható, ez az E.ON Dél-dunántúli Áramhálózati Zrt., a DÉMÁSZ Hálózati Elosztó Kft., az ELMŰ Hálózati Elosztó Kft. és az E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt. elosztó hálózati engedélyesek működési területe által behatárolt földrajzi területet jelenti.

Egy pályázó több kategóriában is pályázhatott, valamint egy pályázati kategóriában több pályázatot is benyújthatott. Az M2.1. táblázat a pályázati kategóriákat tartalmazza.

M2.1. Táblázat: Pályázati kategóriák

Pályázati kategória	Területi kategória	Szélenergia kategória
1. Pályázati Kategória	„A Terület”	Nem engedélyköteles Szélenergia* és Engedélyköteles Szélenergia** a kötelező átvétel keretén kívül
2. Pályázati Kategória	„A Terület”	Nem engedélyköteles Szélenergia a kötelező átvétel keretében
3. Pályázati Kategória	„A Terület”	Engedélyköteles Szélenergia a kötelező átvétel keretében
4. Pályázati Kategória	„B Terület”	Nem engedélyköteles Szélenergia* és Engedélyköteles Szélenergia a kötelező átvétel keretén kívül
5. Pályázati Kategória	„B Terület”	Nem engedélyköteles Szélenergia a kötelező átvétel keretében
6. Pályázati Kategória	„B Terület”	Engedélyköteles Szélenergia a kötelező átvétel keretében

* **Nem Engedélyköteles Szélenergia:** a háztartási méretet meghaladó, de 0,5 MW teljesítőképességet el nem érő szélenergia.

** **Engedélyköteles Szélenergia:** a 0,5 MW vagy ezt meghaladó, de 50 MW teljesítőképességet el nem érő szélenergia.

Forrás: Pályázati Kiírás

⁶ Lásd: http://www.eon-energiaszolgáltato.com/letolt.php?url=download_edc/33_2009_0630_KHEM_20090701.pdf

⁷ Lásd: http://www.eh.gov.hu/gcpdocs/szeleromu_palyazat_2009.pdf

A szélerőművi kapacitás-létesítési jogosultság egyes pályázati kategóriák közötti szétosztása területenként külön-külön történik. Az „A terület” esetében először az 1-es, a „B területen” indulóknál pedig a 4-es kategória pályázatai között osztják ki az adott területre vonatkozó kapacitás-létesítési jogosultságot. Ha nem sikerül kiosztani a rendelkezésre álló összes kapacitást (280MW-ot, illetve 130MW-ot), akkor a 2-es illetve az 5-ös pályázati kategóriák élveznek elsőbbséget, de itt csak 3,5 illetve 1,6 MW osztható ki. Amennyiben ezeken felül is marad a kiszabott keretből, akkor az a 3-as, illetve a 6-os kategóriákban pályázók között kerül kiosztásra. A fenti eljárás után esetlegesen fennmaradó kapacitás e pályázati eljárás keretében nem kerül kiosztásra.

M2.1.2 A pályázathoz szükséges dokumentumok

A pályázathoz szükséges dokumentumok teljes listáját a melléklet tartalmazza (M1), ezen a helyen csak néhány olyan tételt emelünk ki a pályázati kiírásból, amelyről a későbbiek során szó lesz.

- **Hatósági engedélyek**
A pályázathoz két hatósági engedélyre van szükség:
*„A pályázó nevére szóló, pályázatban érintett telephelyre vonatkozó jogerős környezetvédelmi engedély (állásfoglalás) másolata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) a)].
A pályázó nevére szóló, pályázatban érintett telephelyre vonatkozó jogerős villamosenergia-ipari építési engedély másolata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) a)].”*
- **A hálózati csatlakozási engedély**
„A hálózati csatlakozásra vonatkozó, az érintett hálózati engedélyesek által jóváhagyott csatlakozási terv, valamint az érintett hálózati engedélyesek csatlakozási tervet jóváhagyó nyilatkozata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) j)].”
- **Auditált szélhozam mérés adatai**
„Magyarországon vagy az Európai Unió valamely egyéb tagállamában bejegyzett, vagy nyilvántartásba vett, a pályázótól független, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 685.§ c) pontja szerinti vagy az Európai Unió adott tagállamának belső joga szerint annak megfelelő gazdálkodó szervezet által végzett vagy felügyelt auditált szélhozam mérés adatai [Pályázati Rendelet 9.§ (2) n)]”
- **A forrás rendelkezésre állásának igazolása**

A 2009-es pályázati kiírás előírja bizonyos mértékű anyagi forrás rendelkezésre állásának igazolását. A forrás olyan számlapénz vagy bankbetét, amely az engedélyhez kötődő szélerőmű kapacitás létesítését garantálja, és amelyet a pályázó legalább a minősítési dokumentáció benyújtásától a pályázati eljárás eredményének megállapításáig köteles rendelkezésre tartani. A forrás előírt mértéke a megpályázott, engedélyhez kötődő szélerőmű kapacitás minden megkezdett MW-ja után 60 000 euró (hatvanezer euró) értékű, vagyis a forrás rendelkezésre állását kizárólag akkor kell biztosítani, ha a pályázó által a megpályázott szélerőművi kapacitás-létesítési jogosultság a 0,5 MW-ot eléri, vagy azt meghaladja.

M2.1.3 Konzultáció

A pályázat során két konzultációra volt lehetőség, az első 2009. szeptember 14.-én, a második 2010. január 28.-án volt. Ezekon csak úgy vehettek részt az érdeklődők, ha előzetesen regisztráltak az eseményre. Kérdéseket kizárólag írásban tehettek fel (levélben, e-mailben vagy telefaxon). A Hivatal fenntartotta magának a jogot, hogy eldöntse, mely kérdéseket válaszol meg, illetve melyeket nem. A MEH a konzultáción adott válaszait honlapján is közzétette, azonban a válaszokat az alábbi szöveggel adta közre:

„A Magyar Energia Hivatal nem jogosult az Értékelő Bizottság nevében nyilatkozatot tenni, állást foglalni. A Hivatal az alábbiakban arról ad tájékoztatást, hogy a Hivatal hogy értelmez bizonyos kérdéseket. A Hivatal értelmezése az Értékelő Bizottságot közvetlenül nem kötelezi.” (Forrás: MEH)

A pályázat leadási határideje 2010. március 1. volt. A pályázatok beérkezése, és nyilvános felbontása után, az Értékelő Bizottság⁸ 35 napon belül átadja az összefoglaló értékelését a MEH-nek, amely alapján az 15 munkanapon belül közzéteszi a honlapján a feltételeknek eleget tevő pályázók listáját. A pályázat minősítő szakasza azzal zárul, hogy megállapítják és kihirdetik a megfelelt pályázók körét, akik ezzel jogosulttá válnak az ajánlat benyújtására.⁹ Ennek 2010. május 11. volt a tervezett határideje, de ez kitolódott, mivel a MEH-nek – a pályázók és az érintett szervek nagy száma miatt - a vártnál több időbe telik bekérni a különböző hatóságoktól és bankoktól szükséges visszaigazolásokat.

M2.1.4 Ajánlat

A benyújtott ajánlatoknak az alábbiakat kell tartalmazniuk:

- a)** A pályázó által igényelt kötelező átvételi ár [Ft/kWh], 2010. évi árszinten, zónaidőnkénti bontásban és átlagosan. (Az igényelt kötelező átvételi ár sem zónaidőnként sem átlagosan nem lehet magasabb a VET 171.§ (3)-(4) bekezdései alapján meghatározottnál.)
- b)** A pályázó által igényelt kötelező átvétel (KÁT) időtartama egész hónapban meghatározva.
- c)** A pályázó által igényelt, kötelező átvétel keretében átvételre kerülő villamos energia éves mennyisége [MWh/év].

Az 1., illetve a 4. pályázati kategóriában pályázóknak értelemszerűen nem kell ajánlatot benyújtaniuk. Amennyiben ezekben a kategóriában nem merül fel nagyobb igény, mint az adott pályázati kategóriában meghirdetett kapacitás, akkor ezek a pályázók – az 1., illetve a 4. pályázati kategóriában beadott pályázatukat illetően– ha a minősítő szakaszban előírt követelményeknek megfelelnek, nyertesnek minősülnek.

Az ajánlatok benyújtásának tervezett határideje 2010. május 21. volt, de a korábbiak miatt ez is kitolódik.

⁸ Az értékelő bizottság tagjait és póttagjait (5+5 fő) a MEH elnöke nevezte ki.

⁹ A pályázókat a MEH egyidejűleg felhívja, hogy a felhívás keltét követő 8 munkanapon belül tegyék meg ajánlatukat.

M2.1.5 Értékelő szakasz

A beérkezett ajánlatok értékelése az alábbi formula szerint történik:

Adott Ajánlat pontszámának meghatározása az alábbiak szerint történik:

$$A_i = \frac{B_{max} - B_i}{B_{max} - B_{min}} * 100$$

ahol

A_i az i -edik pályázó pontszáma.

B_i az i -edik pályázó által kért, kötelező átvételi támogatásból („KÁT”) számított, fajlagos – kapacításra vetített – „KÁT” összeg [Ft/kW] jelenértéke, azaz

$$B_i = \frac{(P_i - P_p) * \frac{Q_i}{12}}{C_i} * \sum_{t=1}^{N_i} \frac{1 [\text{hónap}]}{(1 + r)^{t-1}}$$

ahol

P_i az i -edik pályázó által kért kötelező átvételi átlagár [Ft/kWh],

P_p a szélerőművek által elérhető becsült piaci ár 2010-ben ($P_p = 12 \text{ Ft/kWh}$),

Q_i az i -edik pályázó által kért éves átvételi mennyiség [MWh/év],

C_i az i -edik pályázó által kérelmezett beépített kapacitás [MW],

N_i az i -edik pályázó által kért átvételi időtartam hónapjainak száma [db],

r havi reál diszkonttényező ($r = 0,6\%$),

t az igényelt kötelező átvétel egyes hónapjainak sorszáma (egyedtől N_i -ig).

B_{max} az érvényes Ajánlatok „B” fajlagos „KÁT” összegei közül a legmagasabb.

B_{min} az érvényes Ajánlatok „B” fajlagos „KÁT” összegei közül a legalacsonyabb.

Amennyiben az adott Ajánlatból számított B_i magasabb, mint a VET 171.§ (3)-(4) szerinti maximális árral, 144 hónapra (12 évre) és 25% csúcskihasználással [$= \frac{Q}{8760} / C$] kiszámított „B” fajlagos „KÁT” összeg, akkor az Ajánlat érvénytelennek minősül, és nem vehető figyelembe a B_{max} meghatározásában.

Forrás: Pályázati Kíírás

Az értékeléshez az ajánlatokat az *A_i* pontszámok szerint csökkenő sorrendbe rendezik. Ezen sorrend alapján azok a legmagasabb *A_i* pontszámmal rendelkező pályázók minősülnek nyertesnek, amelyekre a fenti sorrend szerint kapacitások összege kisebb vagy egyenlő az adott pályázati kategóriában kiosztható kapacitásnál.

Ha a Hivatal és az Értékelő Bizottság számítása alapján több Ajánlat minősül egyenértékűnek (azaz *A_i* értéke megegyezik) és a kiosztható kapacitás kevesebb, mint amennyit az egyenértékű Ajánlatokat benyújtó pályázók egyidejű nyertessége esetén ki lehetne osztani, akkor a MEH az érintett pályázókat felhívja (valamint felhívását honlapján közzé teszi), hogy a felhívás keltétől számított 5 munkanapon belül nyújtsák be módosított ajánlatukat.

M2.2 A leadott pályázatok megoszlása

68 pályázat érkezett be, összesen 1117,75 MW értékű kapacitás-létesítési jogosultságra. Területi bontásban: „A területre”: 818, 85 MW, B területre 298,90 MW. Csak engedélyköteles erőművekre pályáztak, és csak az 1., 3. és 6. pályázati kategóriákban indult pályázó. A kötelező átvétel (KÁT) keretén kívüli pályázatok aránya elenyésző (4%).

M2.2. Táblázat A leadott pályázatok kategóriák szerint

1. Pályázati Kategória „A terület”	Nem engedélyköteles és engedélyköteles a KAT keretén kívül	46 MW (2 pályázat)
2. Pályázati Kategória „A terület”	Nem engedélyköteles a KAT keretében	0 pályázat
3. Pályázati Kategória „A terület”	Engedélyköteles a KAT keretében	772,85MW (46 pályázat)
4. Pályázati Kategória „B terület”	Nem engedélyköteles és engedélyköteles a KAT keretén kívül	0 pályázat
5. Pályázati Kategória „B terület”	Nem engedélyköteles a KAT keretében	0 pályázat
6. Pályázati Kategória „B terület”	Engedélyköteles a KAT keretében	298,90 MW (20 pályázat)

Az igényelt kapacitás-létesítési jogosultságok átlaga 16,4 MW, tehát átlagban 960.000 Eurónak megfelelő összeget, azaz 26 millió Ft forrást kellett biztosítani a pályázóknak.

Az összesítés alapján tehát elmondható, hogy a hat pályázati kategóriából tulajdonképpen kettő volt ténylegesen érvényes kategória, vagyis a beérkezett pályázatok tekintetében nem tűnik piacképesnek a kötelező átvétel keretén kívüli szélerőművek építése.

M3. Minősítési Dokumentáció Engedélyköteles Szélerőmű esetén

3.1. A Minősítési Dokumentációhoz benyújtandó – a Pályázati Rendelet 9.§ (1) bekezdés *b)* pontjában, 13.§ (1) bekezdésében meghatározott – adatok megadásának módját (borítólap) a 3a. számú melléklet tartalmazza, amelyet a Minősítési Dokumentáció első lapjaként kell csatolni.

3.2. A fenti adatokon túlmenően a pályázónak a borítólaphoz az alábbi adatokat, dokumentumokat, igazolásokat kell csatolnia:

1. A Pályázati Rendelet 9.§ (1) *a)* pontjában, *d)* pontjának *da)* alpontjában, valamint a (2) bekezdés *f)*, *h)* és *i)* pontjában meghatározott adatokat a 3b. számú mellékletben megadott formanyomtatványon kell benyújtani (adatlap).

2. A pályázó felhatalmazása arra, hogy „*a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet (Pályázati Rendelet) 8.§ (1) bekezdés c) pontja szerinti kizáró okra vonatkozóan a pályázati eljárás során hozzájárul ahhoz, hogy az állami adóhatóság, a vámhatóság, a pályázó székhelye vagy a termelő tevékenysége végzésének telephelye szerinti önkormányzati adóhatóság a nyilvántartott adó-, járulék-, illeték- vagy vámtartozására vonatkozó adatokat a Hivatal részére átadja*”. [Pályázati Rendelet 8.§ (2)]

3. A szélgenerátor tervezett beszerzésének bemutatása [Pályázati Rendelet 9.§ (1) *c)*], különösen a beszerezni kívánt szélerőmű típusa, a gyártó cég megnevezése, a beszerzésre vonatkozóan megkötésre került-e előszerződés vagy valamilyen más megállapodás, a beszerzés várható ideje.

4. A tervezett szélerőmű szabályozási képességének bemutatása az Üzemi Szabályzatban meghatározott mérőszámok szerinti bontásban, vagyis a terhelésváltozási sebesség [MW/perc] fel- és le irányban, valamint a szabályozási tartomány [RT%]. [Pályázati Rendelet 9.§ (1) *d)* pontjának *db)* alpontja].

5. A tervezett szélerőmű vonatkozásában a villamosenergia-rendszer szabályozhatóságát és a feszültség minőségének javítását szolgáló műszaki megoldások bemutatása [Pályázati Rendelet 9.§ (1) *d)* pontjának *dc)* alpontja].

6. A tervezett szélerőmű egyvonalas villamos kapcsolási rajza (a szélerőműtől a csatlakozási pontig) [Pályázati Rendelet 9.§ (1) *d)* pontjának *dd)* alpontja].

7. A pályázó nevére szóló, pályázatban érintett telephelyre vonatkozó jogerős környezetvédelmi engedély (állásfoglalás) másolata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) *a)*].

8. A pályázó nevére szóló, pályázatban érintett telephelyre vonatkozó jogerős villamosenergia-ipari építési engedély másolata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) *a)*].

9. Nem a cégjegyzékben nyilvántartott pályázó esetén a nyilvántartásba vételről szóló határozat, valamint a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt, hatályos alapító okirat (egyéb létesítő okirat), vagy annak közjegyző által hitelesített másolata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) *e)*].

10. A pályázónak a pályázati eljárásban történő teljes körű képviselőre jogosult személyi képviselői jogának igazolására alkalmas dokumentum [Pályázati Rendelet 9.§ (2) *h)*].

11. A Vhr. 4. számú melléklete alapján – figyelemmel a Pályázati Rendelet 9.§-ában már meghatározottakra – benyújtandó dokumentumok [Pályázati Rendelet 9.§ (2) *i)*]:

a) Vhr. 54.§-ában meghatározott adatok:

i. pályázó társasági szerződése, alapító okirata vagy alapszabálya másolata,

ii. 30 napnál nem régebbi cégkivonat, ha változás van folyamatban a változás alapjául szolgáló okirat és a cégbírósági érkeztető pecséttel ellátott változásbejegyzési kérelem, vagy a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 36.§-ának (1) bekezdése szerinti elektronikus tanúsítvány, illetve igazolás, vagy annak közjegyző által hitelesített másolata.

b) Az erőmű főberendezéseinek műszaki adatai a Vhr. 22. számú melléklete szerint (lásd. 3c. számú melléklet) (Az itt fel nem sorolt, de a Vhr. 4. számú mellékletében meghatározottak a

Pályázati Rendelet valamely más pontja alapján kerülnek benyújtásra. **A jelen melléklet 7. és 8. pontjában meghatározott engedélyeken kívül más hatósági engedélyt nem kell a Vhr. 4. számú melléklete alapján benyújtani.)**

12. A hálózati csatlakozásra vonatkozó, az érintett hálózati engedélyesek által jóváhagyott csatlakozási terv, valamint az érintett hálózati engedélyesek csatlakozási tervet jóváhagyó nyilatkozata [Pályázati Rendelet 9.§ (2) j)].15

13. A Forrás rendelkezésre állását igazoló dokumentum [Pályázati Rendelet 9.§ (2) m)], például a 3d. számú mellékletben meghatározott mintával.

14. Magyarországon vagy az Európai Unió valamely egyéb tagállamában bejegyzett, vagy nyilvántartásba vett, a pályázótól független, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 685.§ c) pontja szerinti vagy az Európai Unió adott tagállamának belső joga szerint annak megfelelő gazdálkodó szervezet által végzett vagy felügyelt auditált szélhozam mérés adatai [Pályázati Rendelet 9.§ (2) n)], figyelemmel az alábbiakra:

i. Az auditált szélhozam mérést végző, felügyelő szakemberrel szemben támasztott követelmények: olyan okleveles gépész- vagy villamosmérnök vagy üzemmérnök, akinek a szélerőművekkel kapcsolatos minimum 3 éves mérnöki tevékenységét munkáltatója, megbízója, illetve a Magyar Megújuló Energia Szövetség, a Magyar Szélenergia Társaság vagy a Magyar Szélenergia Tudományos Egyesület a 3e. számú mellékletben megadott formanyomtatvány alapján igazolja.

ii. Az auditált szélhozam mérés az i. pont szerinti szakember által, a tervezett szélerőmű létesítési helyén végzett vagy felügyelt, legalább 3 hónap időtartamra kiterjedő szélmérés (szélesebesség-, széliránymérés) lehet, amely 2003. december 31. után készült.

15. Ha a Forrás rendelkezésre állását a pályázóban 50%-os részesedést meghaladó tulajdonrészrel rendelkező közvetlen tulajdonos igazolja és a pályázó gazdálkodó szervezeti formáját nem a cégbíróság tartja nyilván, akkor a tulajdonosi jogviszony igazolását bizonyító közokirat. [Pályázati Rendelet 18.§ (2)]

16. A Forrás folyamatos rendelkezésre állásának ellenőrzéséhez szükséges felhatalmazás figyelemmel a 3f. számú mellékletben megadottakra. [Pályázati Rendelet 18.§ (3)]

17. A pályázó részéről azon személyek aláírási címpéldánya vagy annak hiteles másolata, akik a Minősítési Dokumentációban foglalt iratokat aláírták.

18. Csak a Pályázati Rendelet 6.§ (4) bekezdésének d) pontja szerinti esetben (1., illetve 4. Pályázati Kategória):

Olyan felhasználó(k), illetve villamosenergia-kereskedő(k) szándéknyilatkozata, akik részére a pályázó – az adott pályázata szerint létesíteni kívánt szélerőművi kapacitás alapján – villamos energiát kíván értékesíteni, és akik által a 2009. évben felhasznált, illetve értékesített villamos energia mennyisége legalább a pályázó által az adott pályázata alapján értékesíteni kívánt – az adott szélerőművi kapacitás-létesítési jogosultság alapján egy évben átlagosan termelt – villamos energia 25%-át meghaladja. Ezen szándéknyilatkozat tartalmazza, hogy „a(z) **[ide beírandó a pályázó neve]** **[ide beírandó a csatlakozási pont]** csatlakozási pontra vonatkozó pályázatában igényelt szélerőművi kapacitás-létesítési jogosultság alapján termelt villamos energia legalább%-át **[ide beírandó az adott százalék érték]** a kereskedelmi üzem kezdetétől legalább a beruházás tervezett megtérüléséig, de legfeljebb hét évig megvásárolja”.

A szándéknyilatkozatban foglalt, megvásárolandó villamos energia mennyiségnek az adott pályázatban igényelt szélerőművi kapacitás-létesítési jogosultság alapján termelt villamos energia legalább 25%-át el kell érnie azzal, hogy több szándéknyilatkozat esetén összességükben kell elérniük a legalább 25%-ot.

3.3. A pályázónak továbbá az alábbi – idézőjelben dőlt betűvel jelöl szövegrészt megfelelően tartalmazó – nyilatkozatokat kell csatolnia:

1. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„a társaságcsoporthoz tartozó más vállalkozás – közvetlenül vagy közvetve – nem nyújtott be ugyanezen csatlakozási pontot megjelölő pályázatot.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (3)]
2. A pályázó nyilatkozata a villamosenergia-ellátási szabályzatokban meghatározottak szerinti szabályozásra vonatkozóan, azaz hogy *„a hálózati üzemirányítás keretében, illetve a rendszerirányítás szempontjából szükséges esetekben hozzájárul termelésének az elosztó hálózati engedélyes vagy az átviteli rendszerirányító általi korlátozásához.”* [Pályázati Rendelet 9.§ (2) b)]
3. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„a Kiírási Dokumentációban foglaltakat magára nézve kötelezőnek ismeri el.”* [Pályázati Rendelet 9.§ (2) c)]
4. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„vele szemben a szélerőmű kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendeletben (Pályázati Rendeletben) foglalt kizáró ok nem áll fenn.”* [Pályázati Rendelet 9.§ (2) d)]
5. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„vele szemben nem áll fenn a szélerőmű kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet (Pályázati Rendelet) 8.§ (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott kizáró ok, vagyis olyan szélerőmű termelő kapacitásának létesítésére pályázik, amely teljesítőképessége nem éri el, illetve a bővítést követően nem érné el az 50 MW teljesítőképességet.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) a)]
6. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„a Hirdetmény közzétételének napján, illetve a Minősítési Dokumentáció benyújtási határidejének napján nincs a Hivatallal szemben lejárt határidejű eljárásidő-fizetési vagy felügyeletidőfizetési kötelezettsége.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) b)]
7. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„vele szemben a Hirdetmény közzétételét megelőző három naptári éven belül a bíróság – a jogi személlyel szemben kiszabható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvénnyel összhangban – bűncselekmény elkövetését jogerősen nem állapította meg.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) d)]
8. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„vele szemben a Hirdetmény közzétételét megelőző három naptári éven belül a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 11.§-a vagy 21.§-a, illetve az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke vagy 82. cikke szerinti jogerős és végrehajtható versenyfelügyeleti határozatban, vagy annak bírósági felülvizsgálata esetén a bíróság jogerős és végrehajtható határozatában megállapított és bírsággal sújtott jogszabálysértést nem követett el.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) e)]
9. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„korábbi – öt évnél nem régebben lezárult – közbeszerzési eljárás alapján vállalt szerződéses kötelezettségének megszegését jogerős közigazgatási vagy bírósági határozat nem állapította meg.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) f)]
10. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„neki, jogelődjének vagy vele egy társaságcsoporthoz tartozó vállalkozásnak a VET 74.§ (1) bekezdése szerinti bármely engedélyét a Hirdetmény közzétételét megelőző tíz éven belül nem vonták vissza.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) g)]
11. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„pályázatában valós adatokat közölt.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) h)]
12. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„az új létesítendő szélerőmű termelő kapacitást – a Minősítési Dokumentáció benyújtásától számítottan – három évnél nem régebben gyártott berendezéssel kívánja megvalósítani.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) j)]
13. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy *„nem áll végelszámolás alatt, nincs folyamatban ellene csőd- vagy felszámolási eljárás.”* [Pályázati Rendelet 8.§ (1) k)]

14. A pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy „a *Kiírási Dokumentációt a Hirdetményben meghatározott módon szerezte be.*” [Pályázati Rendelet 8.§ (1)I)]
15. A pályázó teljességi nyilatkozata, amelyben a pályázó „*felelősséget vállal arra, hogy a szélenergia kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet (Pályázati Rendelet) 9.§ (2) f) pont szerinti befolyás megállapításához szükséges minden dokumentumot és információt rendelkezésre bocsátott.*” [Pályázati Rendelet 9.§ (2) g)]
16. Csak a Pályázati Rendelet 6.§ (4) bekezdésének d) pontja szerinti esetben (1., illetve 4. Pályázati Kategória) a pályázó nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy „*a villamos energia kötelező átvételi rendszerében történő értékesítési jogosultságról visszavonhatatlanul lemond.*” [Pályázati Rendelet 9.§ (2) I)]
- 3.4. Amennyiben valamely, a fentiekben meghatározott irat eredeti példánya nem magyar nyelvű, úgy a pályázó köteles az eredeti irathoz annak hiteles magyar nyelvű fordítását is csatolni.
- 3.5. A megadott formanyomtatványok (pl. borítólap, adatlap, erőmű főberendezésének adatai) adott rubrikája megnagyobbítható, amennyiben a pályázónak ott több adatot kell megadnia.

Forrás: Pályázati Kiírás